

Nationellt adopterades upplevelser och behov av stöd

”Lägger du grunden till ett hus på ett visst sätt så har det en inverkan på hur huset står i slutandan. Har du en bit som är lite annorlunda behöver du kanske sätta in några extra bitar för att stöda huset mera.”

Minna Vihavainen
013617516
Helsingfors universitet
Statsvetenskapliga fakulteten
Praktikforskning i socialt arbete
Vårterminen 2016

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution– Department Institutionen för socialvetenskap
Statsvetenskapliga fakulteten		
Tekijä/Författare – Author Minna Vihavainen		
Työn nimi / Arbetets titel – Title Nationellt adopterades upplevelser och behov av stöd		
Oppiaine /Läroämne – Subject Socialt arbete		
Työn laji/Arbetets art – Level	Aika/Datum – Month and year	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages
Praktikforskning	Februari 2016	43
Tiivistelmä/Referat – Abstract <p>Denna praktikforskning har utförts på Adoptioperheet ry. Syftet med föreliggande studie är att undersöka inhemska adopterades erfarenheter och åsikter gällande behov av stöd, de stödformer som finns idag samt behovet av utveckling av dessa stödtjänster för adopterade. Målsättningen är att kommunikationen mellan de adopterade, adoptivfamiljerna och socialarbetarna blir bättre och att alla partner ökar sin kunskap kring temat. Studien strävar även efter att de adopterades synvinkel, åsikter och kunskap beaktas då stödtjänsterna utvecklas och hur denna kunskap kan utnyttjas i praktiken.</p> <p>Forskningsmaterialet består av tre individuella temaintervjuer med vuxna nationellt adopterade personer. Som analysmetod har utnyttjats teoristyrd innehållsanalys. Som teoretisk referensram används socialt stöd, referensstöd, anknytningsteori och brukarexpertis.</p> <p>I resultatdelen behandlas två teman; 1) adopterades behov av stöd 2) utveckling av stödformer.</p> <p>Studiens resultat visar ett klart stödbehov hos adopterade personer även om behovet varierar och är individuellt. Även ett behov av utveckling av de stödformer som finns idag framkom i resultaten. Betydelsefullt ansågs vara öppenhet gällande adoptionen, en klar och fungerande kommunikation inom adoptivfamiljen samt adoptivföräldrarnas kunskap och acceptans gällande ämnet. Även förebyggande arbete genom handledning och skapande av verktyg för adoptivföräldrar betonades. Stödet bör vara en naturlig del av familjen och påbörjas innan barnet placerats i familjen. Referensstöd, förståelse och stöd av närkretsens konstaterades vara viktiga samt ökande av informationen gällande nuvarande stödformer samt deras organisering.</p> <p>En viktig fråga är även att fundera vem som har ansvaret för utvecklande och organiserande av stödtjänsterna, handledningen och uppföljningen. Ska det handla om basvård eller integrerad vård? Denna studie innehåller mycket värdefull information gällande adopterades syn på sitt stödbehov samt deras erfarenheter av de nuvarande stödformerna och vore ytterst gynnsamt att utnyttja i utvecklandet av de nuvarande stödtjänsterna och kunskapen kring adopterade och adoption överlag. Informationen är viktig för adoptionsmyndigheter, adoptivfamiljer samt andra personer som genom sin närkrets eller arbete kommer i kontakt med adopterade.</p>		

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Syfte, målsättning och frågeställning	2
3 Praktikforskningens handlingsmiljö	3
4 Bakgrund och historia	3
5 Stödformer och behov av stöd för adopterade	6
5.1 Tidigare forskning.....	6
6 Teoretiska utgångspunkter	8
6.1 Socialt stöd.....	8
6.1.1 Referensstöd.....	9
6.2 Anknytning och tidig separation.....	9
6.3 Brukarexpertis.....	10
7 Praktikforskningens karaktär	10
8 Material och metodik	11
8.1 Datainsamling.....	11
8.2 Analysmetod.....	13
8.3 Etiska överväganden.....	13
8.3.1 Forskarrollen.....	14
9 Centrala forskningsresultat	15
9.1. Adoptionsbakgrund.....	15
9.1.2 Biologiska bakgrunden och dess betydelse.....	19
9.1.3 Den saknande pusselbiten och adoptionens prägel.....	22
9.2 Erfarenheter och åsikter gällande stödformerna.....	26
9.3 Utveckling av stödformer.....	29
10 Avslutande diskussion	33
Litteraturförteckning	39

Bilaga 1

Bilaga 2

1 Inledning

”Lägger du grunden till ett hus på ett visst sätt så har det en inverkan på hur huset står i slutandan. Har du en bit som är lite annorlunda behöver du kanske sätta in några extra bitar för att stöda huset mera.”(Informant C)

Citatet beskriver väl syftet med och intresset för denna studie. Det är de ”extra stödbitar” som intresserar mig som forskare, deras betydelse och behov för nationellt adopterade.

Finland har en lång adoptionshistoria. Adoptioner har genomförts i vårt land redan innan den första adoptionslagen (*ottolapsilaki*) stiftades år 1925. Adoptionslagen har reformerats ett antal gånger och den nyaste versionen steg i kraft 1.7.2012. (Partanen 2014, 11)

I Finland genomförs både inhemska och utlandsadoptioner. Årligen får ca 30-50 nyfödda barn ett nytt hem och familj genom inhemska adoption. Majoriteten av inhemska adoptioner är s.k. babyadoptioner, men även vuxenadoptioner och adoptioner inom familjen sker i Finland. (Partanen 2014, 8-11)

Det forskas en hel del kring adoption, men de flesta forskningar behandlar adoptivföräldrar eller internationellt adopterade. Det finns klart mindre forskningar kring inhemska adopterade och speciellt behov av stöd. Tidigare forskningar gällande stöd och adoption behandlar mestadels adoptivfamiljens (med inriktning på föräldrarna) behov av stöd under adoptionsprocessen. De flesta forskningar kring adopterade och specialbehov tangerar specifikt internationellt adopterade. (Partanen 2014, 37-42)

I Finland finns det ingen officiell uppföljning av inhemska adoptioner. Socialarbetaren besöker familjen ca 1-3 gånger (varierar från kommun till kommun) efter att barnet har placerats. Om allt verkar fungera bra i familjen avbryts ofta kontakten till socialmyndigheterna. Tanken är att familjen skall kunna kontakta socialarbetaren vid behov, socialarbetaren skall kunna fungera som ett stöd för familjen och även hänvisa familjen vidare vid behov. (Partanen 2014, 17-18,28-36)

Under de senaste åren har de adopterades, speciellt inhemska adopterades, röster börjar stiga fram i adoptionsdebatterna. De har alltmer visat intresse för kännedom gällande sin bakgrund, referensstöd (*vertaistuki*) och sina rättigheter. Temat har behandlats brett i medierna, tv-serier om adopterade har utvecklats och de sociala medierna har haft en stor roll i bl.a. sökandet av biologiska släktingar samt att finna kontakt med andra adopterade. (Partanen 2014, 8-12)

Jag har även genom mitt arbete med adopterade ofta stött på diskussioner och kommentarer gällande nationellt adopterades behov av stöd och de stödtjänster som finns idag. Jag har fått höra att de internationellt adopterade får bättre service och det finns ett bredare utbud av stödformer för denna grupp. Många adopterade har berättat att de saknat stöd under sin uppväxt och senare i livet gällande sin adoptionsbakgrund. Ett stort antal nationellt adopterade har inte ens känt till den service och de stödmodeller som finns tillgängliga och berättat att de känt sig ensamma. Dessa diskussioner, debatter och kommentarer har fått mitt intresse att vakna och i denna studie är

jag intresserad att utreda hur nationellt adopterade upplever sitt stödbehov samt vad de anser om de stödformer som erbjuds idag.

Även om Finland har en rätt välfungerade och utvecklad adoptionslag, modell för adoption, rådgivning och uppföljning har jag genom mitt arbete med adopterade märkt att det finns klart rum för utveckling och reformering. Detta är även något jag insett att adoptionsmyndigheterna reflekterat över då jag genom mitt arbete deltagit i olika nämnd- och nätverksmöten. De inhemska adopterade kan konstateras ha fallit i skuggan av de internationellt adopterade och har först nu under de senaste åren börjat lyfta fram sina behov, erfarenheter och kunskap. Det är viktigt att studera hur Finlands nuvarande system egentligen fungerar och hur behovet bland inhemska adopterade egentligen ser ut eftersom det än finns rätt lite kunskap kring detta.

2 Syfte, målsättning och frågeställning

Syftet med föreliggande studie är att undersöka inhemska adopterades erfarenheter och åsikter gällande behov av stöd, de stödformer som finns idag samt behovet av utveckling av dessa stödtjänster för nationellt adopterade. Det jag rent konkret hoppas att kunna bidra med studien är kunskap gällande de behov som finns bland nationellt adopterade och hur de nuvarande stödformerna bör utvecklas enligt fokusgruppen.

Målsättningen är att kommunikationen mellan de adopterade, adoptivfamiljerna och socialarbetarna blir bättre och att alla parter ökar sin kunskap kring temat. Studien strävar även efter att de adopterades synvinkel, åsikter och kunskap beaktas då stödtjänsterna utvecklas och hur denna kunskap kan utnyttjas i praktiken inom adoptionsväsendet. Studien vill utreda hur inhemska adopterade i Finland ser på behovet av stöd i olika åldrar och livsskeden samt om det finns ett behov av utveckling av de nuvarande stödformerna. Jag vill utreda om informanterna upplevt att stöd under deras uppväxt eller senare i livet skulle ha hjälpt dem på något vis, hurdan stöd de saknat eller om det stöd de fick hjälpte dem.

Frågeställningen för studien är följande:

- 1) Hur upplever inhemska adopterade sitt behov av stöd?
- 2) Vad är adopterades uppfattning och erfarenhet av de nuvarande stödformerna?

Det finns studier som antyder att adopterade har en högre risk att utveckla problem i olika format under sitt liv på grund av sin adoptionsbakgrund. Dessa studier behandlar ofta internationellt adopterade och har bidragit till utvecklingen av stödformer för internationellt adopterade. Det finns dock fortfarande väldigt lite kunskap kring nationellt adopterades behov och eventuella risker att utveckla liknande svårigheter under sin livstid och därmed det vore viktigt att forska i detta tema. Denna forskning skulle gynna stort arbetet kring utvecklandet av stödformer för de nationellt adopterade. Detta forskningsområde är rätt omfattande och praktikforskningen en rätt kortfattad studie och därför kommer jag även att fortsätta och utveckla dessa frågeställningar i min pro gradu-avhandling.

3 Praktikforskningens handlingsmiljö

I Finland är det Rädda Barnen rf och kommunernas socialverk som genomför inhemska adoptioner, ger adoptionsrådgivning och post-adoptionsservice. Däröver finns det fler organisationer och föreningar som arbetar med adoptionsfrågor och erbjuder varierande verksamhet och olika stödformer. En av dessa organisationer är Adoptiopeheet ry- Adoptivfamiljer rf var denna studie utförts. Föreningen och dess verksamhet var bekant för mig från tidigare eftersom föreningen i fråga är samarbetspartner med adoptionsföreningen jag arbetar för.

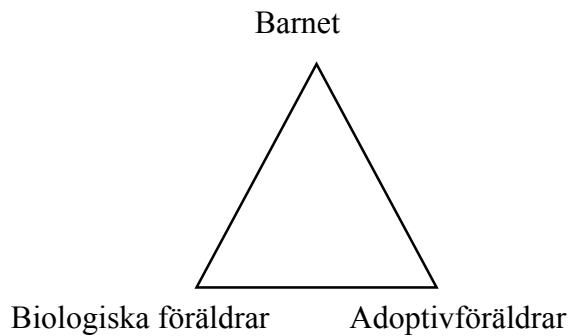
Adoptiopeheet ry eller Adoptivfamiljer rf, som föreningen heter på svenska, är en förening för adoptivfamiljer, både familjer som redan adopterat barn samt föräldrar som överväger att adoptera eller redan påbörjat adoptionsprocessen. Föreningens syfte är att stöda dessa familjer, delta i den offentliga debatten om adoption samt utveckla och förbättra adoptivfamiljernas sociala ställning och gynna deras intressen. Adoptivfamiljer rf koordinerar bl.a. kamratstödsverksamhet och är aktivt med i utvecklingsarbetet gällande adoptionsfrågor. Föreningen främjar adoptionsfrågor bland annat genom ställningstaganden, utlåtanden och projektarbete som tangerar adoption. Även om föreningen är oberoende av de auktoriserade adoptionstjänstorganen deltar föreningens ledning aktivt i nätverksmöten med andra organ inom adoptionsväsendet samt sitter med i nämnden för adoptionsärenden. Adoptionsnämnden verkar i samband med Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Valvira, som lyder undersocial- och hälsovårdsministeriet. Föreningen hör även till Nordic Adoption Council (NAC), Servicecentralen för utvecklingssamarbete Kepa rf och Centralförbundet för Barnskydd (LSKL).

Föreningen har tät kontakt och samarbete med adoptivfamiljer och erbjuder handledning i vardagen även efter att barnet placerats i familjen. Det har diskuterats huruvida hög tröskeln är för adoptivfamiljer att kontakta adoptionsmyndigheter för stöd och handledning. Eftersom kontakten till adoptionsmyndigheten i inhemska adoptioner ofta bryts eller minskar radikalt efter några besök då barnet placerats i familjen blir ansvaret hos föräldrarna att stöda sitt barn på bästa möjliga sätt. Adoptivfamiljer rf är en lågtröskelförening och därmed eventuellt en instans som känns lättare för adoptivföräldrar att kontakta gällande frågor och handledning istället för adoptionsmyndigheterna. Jag blev väl mottagen på praktikforskningsplatsen som bland annat erbjöd mig utrymmen för intervjuerna samt relevant litteratur för studien. Genom denna forskning hoppas jag även nå ut till adoptivföräldrarna och väcka diskussion kring temat och frågeställningen.

Studiens resultat kommer att presenteras och diskuteras med praktikforskningsplatsen. Planen är även att ordna ett planerings - och utvecklingsmöte med samarbetspartners inom adoptionsväsendet.

4 Bakgrund och historia

Adoption en juridisk handling där ett barn som av en eller flera orsaker inte kan växa upp i sitt biologiska hem får genom adoptionen nya föräldrar och ett nytt, stadigvarande hem där barnet kan rota sig. Den juridiska handlingen innebär att såväl ett känslomässigt samband som ett juridiskt band, en ny familjerelation, bildas mellan det adopterade barnet och adoptivföräldrarna eller adoptivföräldern och de juridiska banden till de biologiska föräldrarna avbryts. Tillsammans bildar de biologiska, adoptivföräldrarna och barnet en så kallad adoptionstriangel (*adoptiokolmio*).

(Tollman 2006, 4)

I Finland finns det kring 30 000 adopterade personer varav ca 27 000 är inhemskt adopterade. Dessa personer kallas ofta för ”*osynligt adopterade*”, det syns inte på dem att de är adopterade. Det har skett mycket utveckling gällande adoption och adoptionsarbetet i Finland under tidens lopp och idag betonas öppenhet och barnets bästa i adoptioner allt starkare. Därmed har de inhemska adopterades röster först under de senaste åren börjat höras i samhället och inom adoptionsväsendet. På grund av detta är servicen och verksamheten för de inhemskt adopterade först nu i utvecklingsfasen och kunskapen kring hur det är att vara inhemskt adopterad och vad det egentligen innebär är rätt begränsad. (Partanen 2014, 10-17)

FN:s barnkonvention (SopS 60/1991) och adoptionslagen (22/2012) försäkrar barnets rätt att vid önskan få information om sin bakgrund och sina rötter. Under adoptionsprocessen genomgår de blivande föräldrarna adoptionsrådgivning där bland annat öppenhet och diskuterande av adoptionen samt barnets bakgrund diskuteras. Öppenheten betonas starkt och att barnet från och med början har kännedom om sin adoption. Enligt Social- och hälsovårdsministeriets ”Guide för adoptionsrådgivningspersonal” (2013) bör socialarbetaren preparera de blivande föräldrarna till att öppet och enligt barnets åldersnivå tala om adoption för barnet. Föräldrarna bör aktivt erbjuda barnet möjligheten att diskutera temat och bör kunna svara på frågor gällande barnets bakgrund och adoptionsprocessen. Diskussionen bör vara vardaglig och avslappnad och föräldrarna bör kunna observera när barnet vill diskutera sin adoption. Föräldrarna bör även kunna stöda barnet gällande frågor och känslor som uppstår från dessa diskussioner. I första hand är ansvaret av förmedlande av denna information och stödande av barnet hos adoptivföräldrarna. (2013, Social och hälsovårdsministeriet)

Adoptionslagens § 93 hävdar att adopterade under åldern tolv bör uppges information om adoptionen och de biologiska föräldrarnas identitet, om möjligt. Barnet har rätt till dokument gällande sin adoption och adoptionsprocess av myndigheterna. Myndigheten har ansvaret att beakta barnets ålder då information ges, information får inte vara skadlig för barnet. Då den adopterade nått myndighet har hen full rätt till alla dokument gällande sin adoption. Dessa dokument förvaras och bör sparas i 100år. (AdL 22/2012, § 92)

Under en lång tid var adoptionens huvudsyfte att genom adoption säkra släktens fortbestånd för de familjer som inte kunde få biologiska barn. På grund av detta var uppmärksamheten i huvudsak riktad på adoptivföräldrarna, deras behov, önskemål och rättigheter. Barnets bästa blev en central princip i Västeuropa och de anglosaxiska länderna då den nya adoptionslagen trädde i kraft efter första världskriget. Då blev adoption en lösningsmodell för att hitta vårdnadshavare för barn som

blivit föräldralösa under kriget och även för barn som fötts utanför äktenskap. Adoption ansågs även erbjuda en lösning för mödrar och familjer som inte hade möjlighet att vårda och uppfostra sina barn. (Tollman 2006, 4-5)

År 1925 fick Finland sin första adoptionslag vars syfte var att skydda barnet samt adoptivföräldrarna, medan de biologiska föräldrarnas ställning var relativt obetydlig och sekundär. (Adoptioerheit 2004, 14) På 1950-talet låg tyngdpunkten på barnets anpassning och lämplighet och endast fullt friska barn utan släktbelastning rekommenderades som adoptivbarn. Barnen som var allra svårast att placera var de nyfödda på grund av att det ansågs vara svårt att uppskatta barnets hälsa och utvecklingsnivå. Ett nyfött barn ansågs vara en tung börda vid sidan av det tunga jobbet hemma. På 50-talet var det acceptabelt och normalt bland adoptivföräldrarna att önska och kräva ett barn som utseendemässigt liknade dem, eftersom adoption ansågs vara en god och osjälvisk akt. På den tiden inleddes adoptionsprocessen med en sex månaders provotid innan adoptionen lagligen fastställdes. Före det var det möjligt att upphäva adoptionen. (Adoptioerheit 2004, 14)

Tollman (2006, 4-5) skildrar hur allmänt det var på 1960- talet att adoptionen innebar totalt förkastande av barnets förflutna. Adoptionen innebar en ny start och ett nytt liv för barnet. Barnets namn, biologiska föräldrar, släkten och även den kulturella bakgrunden slutade plötsligt att existera. I de anglosaxiska länderna fick adoptivbarn till och med ett nytt födelseattest där det inte nämndes att barnet var adopterat. Attestet innehöll inte heller någon information om barnets rötter. Detta anses delvis ha berott på att adoptivföräldrarna skyddades och man strävade efter att barnet skulle kännas som eget. En annan orsak kan ha varit att man ville skydda de biologiska mödrarna och skona barnet från eventuella följder av dess odugliga bakgrund. Det faktum att barnet var adopterat, kunde ha haft negativa följder och konsekvenser.

På 1950–70-talet var ämnet ännu rätt tabubelagt och diskuterades inte. Det ansågs vara mest gynnsamt för adoptionens alla parter om privathet och anonymitet underströks i de genomförda adoptionerna. Tanken bakom sekretessen var bl.a. att skydda den biologiska modern och det svåra och skamliga beslut hon gjort samt adoptivfamiljens skam och olycka att inte kunna få ett biologiskt barn. Det ansågs även vara bäst för barnet att inte berätta om eller diskutera adoptionen med hen. (Partanen 2014, 8) Under 1960-talet var samarbetet mellan adoptionsmyndigheter och adoptivfamiljer rätt knapp. Så småningom insåg man att det fanns ett behov av uppföljning (*jälkipalvelu*) och därmed utvecklades noggrannare dokumentation gällande de biologiska föräldrarna. Detta fastställdes i lagen först under 1980-talet. (Adoptioerheit 2004, 14)

I den reformerade adoptionslagen 1985 tillades även direktiv angående adoptionsrådgivning för adoptivföräldrarna. Detta ansågs vara ytterst viktigt för främjandet av barnets bästa och välmående. Först senare började barnets bästa och öppenhet beaktas och understyrkas allt mer och är idag det som lyfts starkt fram och utgör riktlinjerna inom adoptionsprocessen. Idag anses det vara nyttigast för alla parter att öppet diskutera adoptionen och att barnet har kännedom om sin adoption och sina rötter. (Partanen 2014, 8-10) Här kan man se en klar utveckling i den finska adoptionens historia hur betoningen skiftat från adoptivföräldrarna till själva barnet, dess välmående och rättigheter samt attityder och mer öppen diskussion gällande temat. (Timonen 2006, 14-15, 25-26, 28)

5 Stödformer och behov av stöd för adopterade

Enligt adoptionslagen har den adopterade rätt till post-adoption service (*jälkipalvelu*) av den instans som skött om hans adoption, i inhemska adopterades fall kommunens socialverk eller Rädda Barnen. För den adopterade är denna service kostnadsfri och har ingen åldersgräns. Socialarbetarna rekommenderar att den adopterade besöker adoptionsbyrån för servicen, men det går även att få post-adoption service per telefon eller e-post. Under besöket går den adopterade igenom sina adoptionsdokument med socialarbetaren. Socialarbetaren finns till som stöd och för att diskutera och reflektera över de tankar och känslor som väcks hos den adopterade under besöket. Socialarbetaren kan även handleda i sökandet av den adopterades rötter och även hjälpa till med att kontakta biologiska släktingar. Den adopterade kan besöka socialarbetaren fler gånger och även bli hänvisad vidare vid behov. Även adoptivföräldrar och andra parter kan få handledning och diskussionsstöd gällande t.ex. stödande av barnet då hen söker sina rötter, hur diskutera med barnet om adoptionen mm. Förmedlandet av informationen gällande post-adoptionsservicen för den adopterade ligger hos adoptivföräldrarna. (Pärssinen-Hentula 2014, 144-148)

Vid behov finns det även samtalsstöd och terapi att fås t.ex. via kommunen, FPA, Rädda Barnen, församlingen och krisjourer. Majoriteten av dessa är dock kostnadsbelagda. (Rädda Barnen rf, 2015)

På den internationella adoptionssidan har det funnits en rätt aktiv verksamhet i fler år. Bland annat Rädda Barnen rf och Interpedia ordnar träffar för adopterade, adoptivfamiljer, läger, ungdomskvällar mm. Sedan några år tillbaka har föreningar, både finsk- och svenskspråkiga, för adopterade börjat växa fram. I dessa föreningar hörs de inhemskt adopterades röster klarare. Föreningarna ordnar träffar och annat program för adopterade samt har diskussionsgrupper på internet där adopterade kan dela med av sina tankar, känslor och erfarenheter. Kamratstöd är nyckelordet i många av dessa föreningar. En del av föreningarna erbjuder även information, stöd och handledning i sökandet av rötter, översättningstjänster, hjälp vid juridiska frågor mm. Majoriteten av dessa föreningar arbetar frivilligt och utan lön för sitt arbete. Föreningarna söker medel för sin verksamhet av olika fonder som inom social - och hälsovårdsbranchen är få. Gällande detta hoppas föreningarna på en utveckling i riktning mot t.ex. Sveriges system där staten understöder motsvarande föreningars verksamhet. (Adopterade Finland rf, 2015, Aikuiset Adoptoidut ry, 2015)

5.2 Tidigare forskning

De flesta forskningsresultat tyder på att adopterade har en ökad risk att drabbas av identitets-, sociala och hälsoproblem. Adoptionsbakgrunden kan ha en inverkan på identitetsutbildning, självkänedom, självförtroende samt svårigheter i relationer. Denna ökade risk och dessa svårigheter kopplas bl.a. till att inte ha kännedom gällande ens rötter samt anknytningsprocessen i och med att den adopterade barnet skiljs åt från sin biologiska moder och vårdas ofta av fler personer innan adoptionen är fastställd. (Partanen, 2014, 80–81) Dessa problem kan medföra missbruk av rusmedel, svårigheter i mänskliga relationer, känsloliv, kriminalitet samt behov av psykiatrisk vård. Det kan påstås att adopterades väg till att hitta sig själva är längre och krokigare än andras. (Sinkkonen & Pasanen & Pärssinen-Hentula, 2009, 109, Landerholm, 2003, 383)

Alla adopterade har sin egen historia samt sina individuella och unika behov. Majoriteten upplever dock att adoptionen präglar deras liv, gett upphov till många frågor och funderingar samt lett till en

del problem under livstiden. (Partanen, 2014, 83) Av de barn som under 1900-talet placerats i nya hem via Rädda Barnen rf konstaterades senare lida av hälsoproblem, utvecklings- och beteendevårigheter. (Sinkkonen & Kalland 2001, 201-207)

I Finland har det gjorts några forskningar kring inhemskt adopterades psykiska välmående (Lahti 1991, Valanne 1954, Varilo 1993). Faktorer som kan påverka utformandet av svårigheter för den adopterade är bland annat hur, vad och när adoptivföräldrarna berättar för barnet om adoptionen. Avgörande är funderingar och problem kopplade till identitet, adoptivfamiljens förhållningssätt till adoptionen och adoption överlag, samt adoptivfamiljens färdighet att diskutera adoptionen med barnet. Viktigt är även val av lämplig adoptivfamilj för barnet samt stöd för familjen i den nya livssituationen. (Lahti 1991, 10)

De adopterade som fått veta om adoptionen senare i livet, i ”misstag” eller överraskande av t.ex. en släkting, granne eller jurist som ringt gällande arv då den adopterades biologiska förälder avlidit, präglas starkare av detta än de som vetat om adoptionen från början och fått informationen av sina adoptivföräldrar. En del adopterade beskriver situationen väldigt traumatisk. (Lahti 1991, 107) Varilo (1993, 154-155) påpekar i sin forskning hur anknytningsprocessen mellan barnet och adoptivföräldrarna samt ett tryggt och öppet hem har en klart positiv inverkan på adoptivbarnets psykiska hälsa.

Adoptionsrådgivningen sker ofta flera år innan barnet placeras i familjen och föräldrarna har antytt att de glömt mycket av det som diskuterats i rådgivningen och känt sig osäkra och ensamma. Många föräldrar vågar inte kontakta socialarbetaren för handledning och ventilering/reflektering med rädslan att bli stämplade som okunniga föräldrar och i värsta fall bli av med sitt barn. Myndigheten upplevs skrämmande istället för en resurs och ett stöd. (Partanen 2014, 17-18, 28-36) En del adoptivföräldrarna känner ångest gällande öppenheten i adoptionen och diskuterande av barnets rötter och bakgrund. Här behöver adoptivföräldrarna stöd för att kunna stöda sitt barn på bästa möjliga sätt så att ämnet inte blir tabubelagt i familjen. (Partanen, 2014, 95-98)

Pasanen et.al (2009) understryker vikten av öppenhet i adoptioner. Adoptionen bör vara ett ämne som kan och får behandlas och diskuteras inom familjen och adoptionen skall absolut inte förbli en hemlighet. Om det inte finns utrymme för detta, riskerar barnet att bli ensamt med sina tankar och funderingar, vilket kan leda till bland annat ångest och sociala svårigheter. Ett viktigt stöd för den unga skulle vara en trygg, lugn vuxen som vore redo att diskutera och även redo för en mer livlig och känslöfylld diskussion och argumentering. (Sinkkonen & Pasanen & Pärssinen-Hentula 2009, 110)

En del av de adopterade har haft kännedom gällande adoptionen under sin uppväxt, men ämnet har varit tabubelagt och inte fått diskuteras i familjen och närkretsen. Detta har för många adopterade lett till en känsla av skam och varit en orsak varför de inte velat diskutera sin adoptionsbakgrund senare i livet. Den adopterade har vuxit upp med många frågor, funderingar kring adoptionen och ingen kunskap om sina rötter samt ingen att diskutera dessa saker med. Många adopterade nämner även att de ofta fått höra att de bör vara tacksamma för att de fått ett nytt liv genom adoptionen och detta bidrar till att ämnet förblir tabubelagt. Många adopterade har även nämnt att de känner en stark lojalitet till sina adoptivföräldrar och vill inte sårta dem med frågor gällande adoptionen. Adopterade har även antytt att de inte talat om för adoptivfamiljen om sökandet av sina rötter och bemötande av biologiska familjen av samma skäl. Adoptivfamiljens attityd och inställning till den adopterades biologiska familj och rötter har en rätt stor inverkan på hurvida den adopterade vågar gå vidare med saken, även om det känns både viktigt och nödvändigt för ens egna välmående. (Partanen 2014, 19-22, 28-33, 41, 54-63)

Även majoriteten av adopterade understyrker vikten av öppen dialog gällande adoptionen och barnets rötter i adoptivfamiljen redan i ett tidigt skede. Adopterade vill veta sin historia, var de kommer ifrån och att få denna information hjälper dem bl.a. att bygga upp sin identitet. (Kiuru, 2006, s. 92-93) Fler adopterade upplever även att adoptionsbakgrunden är svår att diskutera med närstående och saknar bl.a. referensstöd samt stöd av professionella. (Partanen, 2014, 72-74,89-90, 101)

Partanen (2014, 88-89) och Övermark (2013, 78-79) påpekar i sina forskningar om hur öppenhet inte betyder endast att berätta om adoptionen utan även diskutera den, orsakerna bakom adoptionen samt känslor, frågor och tankar som väcks hos den adopterade. Detta har visat sig vara ytterst viktigt för adopterade personer.

6 Teoretiska utgångspunkter

Jag har valt att använda socialt stöd, referensstöd, anknytningsteori och tidig separation samt brukarexpertis som teoretiska utgångspunkter, perspektiv och infallsvinklar i min forskningsrapport.

6.1 Socialt stöd

Socialt stöd är som begrepp både dynamiskt och multidimensionellt. Toivonen (2009, 7-9) definierar socialt stöd i vardagen som omsorg och vårdnad som människan behöver för att klara sig vid krissituationer, livsförändringar och motgångar i livet. Författaren betonar att den vetenskapliga världen använder fler olika tolkningar av begreppet.

Redan på 1970-talet var forskare intresserade av socialt stöds inverkan på människans välmående och hälsa. Enligt Durkheims forskning från 1951 kan saknad av socialt stöd öka risken för bl.a. självmord och alkoholism. (Kumpusalo, 1988, 49-50)

Begreppet socialt stöd lanserades av Sidney Cobb år 1976. Cobb (1976, 300-314) grupperade begreppet i tre delområden. Dessa var information som får personen att känna sig: uppskattad och värdefull, omhändertagen och älskad samt del av ett nätverk av kommunikation och ömsesidighet. Enligt Cobb hörde inte materiellt stöd till definitionen av begreppet. Han ansåg att service och tjänster skapade ett beroende hos människan, medan de ovannämnda förstärkte personens självständighet. Detta har dock senare forskningar omkullkastat och inkluderat instrumentellt stöd som t.ex. hälsovård. Bland annat House (1981) delar upp begreppet i fyra delar: emotionellt stöd som innebär bl.a. empati, omtanke och lyssnande, värderande stöd som t.ex. bekräftelse och respons, informativt stöd som råd och direktiv samt instrumentellt stöd. House understryker det emotionella stödets betydelse och dess koppling till hälsa och välmående.

Socialt stöd kan beskrivas som ett fäste mellan individer och grupper som stöder bl.a. utveckling av identitet. Även han påpekar hur socialt stöd bekräftar individens känslor av att hen är älskad, respekterad och en del av samhället. Socialt stöd hjälper individen med emotionella svårigheter, mobilisering av psykiska krafter samt erbjuder verklig eller imaginär hjälp. (Kumpusalo, 1988,49–51)

Enligt Kumpusalo (1988, 49-51) kan socialt stöd delas upp på primär, sekundär och tertiär nivå:

Primär stödkonstruktion: familj och nära vänner

Sekundär stödkonstruktion: vänner, släkt och grannar

Tertiär stödkonstruktion: myndigheter och professionella

Den primära nivån har en speciellt viktig betydelse för individen. Socialt stöd bevisats minska behov av social- och hälsovårdstjänster, befolkningens dödlighet och att ha en stark korrelation till individens anpassning till sin omgivning. Socialt stöd har även visat sig ha en viktig roll för individer med psykiska svårigheter. (Kumpusalo, 1988, 50-51)

Frydenberg (1997) har granskat socialt stöd i relation till ungdomars sociala, psykiska och medicinska välmående. Socialt stöd kan ha en förebyggande roll gällande hälsa och utveckling på ett allmänt plan.

6.1.1 Referensstöd

Referensstöd (*vertaistuki*) eller kamratstöd tillåter personer att skapa sociala nätverk, dela erfarenheter med andra som upplevt liknande känslor, svårigheter och livssituationer. Referensstöd är inte en vårdform och bör inte enligt Lämsä (2012, 28-29) ersätta professionell hjälp utan endast fungera som extra stöd vid sidan av det professionella. Stödformen kan även i bästa fall fungera som en förebyggande metod. Mikkonen (2009, 34) beskriver referensstöd som en form av socialt stöd som ger chansen till att ömsesidigt stöda varandra, dela kunskap och erfarenheter. Stödformen upplevs viktig, betydelsefull och ger en känsla av samhörighet. Med hjälp av referensstöd kan individen känna att hen inte är ensam i sin situation och kan diskutera med liksinnade människor som förstår hen då det stöd som närkretsen och professionella ger inte känns tillräcklig. Behovet av referensstöd kan tolkas som ett behov av stöd som de professionella inte kan erbjuda. (Nylund, 1999, 116-117)

Enligt Lee (2001, 290-291) är ett centralt begrepp inom referensstöd empowerment och kan även ses som en målsättning för stödformen som uppmuntrar till utveckling och förändring. Genom empowerment strävar man efter att stärka individens resurser och förmågor för att undvika identifierande av sig själv med sina svårigheter som kan hindra individens progress. Fokuset ligger på individens reflektion kring sina svårigheter, skapa kontroll och öka känslan av självförståelse. Med hjälp av referensstöd kan individen få nya redskap för att nå en förändring genom en förnyad tankeprocess samt förändrat agerande.

Karlsson (2006, 110-112) lyfter fram stödformens utmaningar och antyder att det finns en risk för att individen inte känner samhörighet med de andra i gruppen samt svårigheter att hitta sin plats och få utrymme att uttrycka sig och dela sina tankar. Detta kan leda till att gruppen inte kommer vidare i sin process och börjar ”äta” sina problem. Här lyfter Karlsson fram en välkoordinerad verksamhet samt ledarens betydelse, expertis och kunskapen att föra gruppen vidare i sin utvecklingsprocess.

6.2 Anknytning och tidig separation

Den brittiske psykiatern John Bowlby betonade vikten av en tidig, harmonisk relation mellan mamma och barn samt hur långvariga eller upprepanade avbrott i relationen är skadliga för ett barns utveckling. Bowlbys anknytningsteori förklarar hur tidiga människorelationer påverkar individens utveckling genom livet. Anknytningsteorin antyder hur tidiga erfarenheter och upplevelser i en persons liv har en ansenlig innebörd och därmed en inverkan på hur individen klarar sig i livet.

Svag anknytning som kan uppstå till exempel på grund av en tidig separation från modern kan ge upphov till grava psykiska störningar hos individen. Bowlby betonade starkt hur ett litet barn är i stort behov av bestående människorelationer och hur barnet kan vara frånskild från sin moder endast lika många dagar som barnet är gammalt. (Sinkkonen & Kalland, 2001, 7-8)

Så tidigt som under graviditeten börjar modern utveckla och forma en relation till barnet hon bär. Hon förbereder sig för att bli mamma och oroar sig samt tar hand om sin hälsa för barnets väl. Redan under denna tidsperiod kan det uppstå skador om den gravida kvinnan vanvårdar sig och inte vill utveckla eller känner en koppling till barnet. Detta kan vara första tecknet på tidig störning i anknytningsprocessen. (Sinkkonen & 2001, 198-200)

Adoptivbarn vårdas ofta på sjukhus, barnhem eller i fosterfamiljer under sina första levnadsveckor - och månader. De första månaderna och första året under ett barns livstid är viktiga beträffande anknytningen och dess konsekvenser. Ett nyfött barn känner igen sin mamma, hennes doft och röst. Ofta efter att det skett ett avbrott mellan barnet och den biologiska modern sker det ett till avbrott mellan barnet och den personen eller personerna som vårdat barnet efter födseln och innan placeringen till adoptivfamiljen skett. Barnet behöver en trygg vuxen som stöd då hen börjar undersöka sin omgivning. Om denna person inte finns till hands, riskerar barnet att bli passivt, skyggt och mister intresset för att undersöka sin omgivning. Mekanisk vård av barnet är inte tillräckligt, utan även observerande av och respons på barnets känslotillstånd är ytterst viktigt för barnets utvecklingsprocess. Störningar i anknytningsprocessen kan leda till motoriska, kognitiva - och inlärningssvårigheter, svårigheter med språkutvecklingen samt människorelationer. (Sinkkonen & Kalland 2001, 201-207)

6.3 Brukarexpertis

Brukarperspektivet och brukarexperternas delaktighet har blivit alltmer i fokuset idag i utvecklande av bl.a. social och hälsovårdstjänster. Finland har utbildat brukarexpert i över tio år, men verksamheten är fortfarande idag inte speciellt erkänd. Som brukarexpert utnyttjar individen den kunskap hen fått genom sina personliga erfarenheter, upplevelser, tysta kunskap samt utnyttjande den service som är riktad till hen. Brukarexperten har även ett intresse att utveckla servicetjänster och stöda andra på basen av sina egna erfarenheter. Experten delar med sig vad som hjälpt hen i hans process och vilka faktorer och tjänster haft en inverkan. Verksamheten har vuxit fram från tredje sektorns medborgarverksamhet som frivillighetsarbete, föreningar, stödpersonverksamhet och referensstöd. Rissanen påpekar dock att även om verksamheten har vuxit fram från bl.a. från frivillighetsarbete är det viktigt att skilja åt dessa begrepp. (Rissanen et.al, 2013, 14-19)

7 Praktikforskningens karaktär

Praktikforskning ger oss som forskare chansen att betrakta och studera ett fenomen, ämne eller problem inom det sociala arbetets praktiska förhållanden. Genom att studera hur teoretiska uppfattningar och värderingar syns i det arbete som genomförs ute på fältet kan vi som socialarbetare öka vår kunskap och förståelse samt lära oss att granska och reflektera över det arbete vi utför. Denna process ger i bästa fall upphov till utvecklande och förbättrande av tjänster och service. (Satka, Karvinen- Niinikoski & Nylund, 2005, 11-16)

Saurama & Julkunen (2009, 294-296, 307-310) beskriver praktikforskning som ett nytt och modernt sätt att producera kunskap inom den socialvetenskapliga forskningsvärlden som även fyller kraven

på kunskapsutvecklings- och produktion i vårt moderna samhälle. Det finns dock inte en exakt definition för vad praktikforskning är och begreppet definieras och tolkas på varierande sätt i olika sammanhang. Praktikforskning kan beskrivas som en aktiv och självkritisk producering av kunskap samt strävan efter att förena det praktiska och det akademiska i socialt arbete och därmed både öka utbildningens kvalitet samt den teoretiska grunden och utveckla servicen. Grundtanken är att utnyttja den kunskap som producerats i praktiken i den akademiska världen medan samtidigt sträva efter att utveckla praktik som bygger på forskning och förstärka den teoretiska grunden i socialt arbete. Vi vill kunna bygga en bro mellan den praktiska och akademiska kunskapen och måna om att båda kunskapsområdena uppskattas i samma mängd.

Praktikforskning lyfter fram den akademiska världens och praktiska arbetsfältets växelverkans betydelse i praktikforskning och dess producering av ny kunskap. Uggerhøj (2014, 46-49) menar att det som är enastående med praktikforskning är hur den betraktar forskningsproblemet ”nerifrån upp” (*bottom up*). Enligt Uggerhøj kommer praktikforskningens forskningsproblem och resultat direkt från arbetsfältet och upplyser oss om de behov som finns och därmed är samarbetet mellan forskare och praktiker ytterst viktigt.

Inom praktikforskning är aktörernas roll betydelsefull. Satka (2005, 12-14) betonar att alla aktörer är lika värda och bör få ta del av forskningsprocessen. Vare sig aktören är klient, forskare eller socialarbetare bör man respektera deras värdefulla kunskap de kan medbringa, speciellt de marginaliserade personer som på grund av sin livssituation kan anses vara extra sårbara eller kränkta.

I genomförande av praktikforskning är det viktigt att fundera på forskarens roll som i denna process skiljer sig från andra forskningsprocesser. Forskarens roll tenderar även att förändras längs med praktikforskningsprocessen. Aktivt deltagande och en ständig öppen dialog mellan alla involverade aktörer samt mod, kreativitet och entusiasm är viktigt. Forskningsprocessen kan tidvis kännas påfrestande och utmanande men bidrar i bästa fall till ny kunskap som gynnar både den akademiska världen och det praktiska sociala arbetet. (Saurama & Julkunen, 2005, 308-310)

8 Material och metod

Detta är en kvalitativ studie vars syfte är att undersöka inhemskt adopterades behov och erfarenheter av stödformer i Finland. Materialet för denna studie är insamlat genom individuella kvalitativa temaintervjuer. Som analysmetod har använts innehållsanalys. Nedan presenteras insamlings- och analysmetod samt etiska aspekter.

8.1 Datainsamling

Jag har valt att utföra kvalitativa, halvstrukturerade intervjuer med tre vuxna, inhemskt adopterade personer i Finland. Denna metod kändes som bästa val då jag tänker på min studie, dess tema och innehåll. Metoden tillåter att komma in på djupet under intervjun och att ställa personliga frågor. Jag vill hålla intervjuerna halvstrukturerade så det finns utrymme för informantens historia, tankar och känslor som jag tror gynnar forskningen stort. Genom utnyttjande av denna intervjumetod blir intervjutillfället mer av ett vardagssamtal även om det finns ett klart syfte samt särskild teknik. Metoden stöder informanten att kunna utveckla sin tankegång och intervjun kan beskrivas som en mellanform av en enkät och ett samtal. (Kvale & Brinkmann, 2009, 43-45)

Jag fick begränsa antal informanter på grund av praktikforskningens instruktioner gällande studiens längd och omfattning samt avgränsa ämnet genom att lämna tanken om att även intervjua adoptivföräldrar för att granska deras syn på inhemskt adopterades behov av stöd då ansvaret att stöda den adopterade ofta ligger hos adoptivföräldrarna då den adopterade är minderårig. Istället har de adopterade informanterna blivit ställda frågor gällande adoptivföräldrars uppfattningar. Jag skickade ut ett informationsbrev (bilaga 1) till föreningar för adopterade i Finland för sökande av informanter. Mitt infobrev publicerades i stängda grupper för adopterade på Facebook. Av de sju som svarade på annonsen valdes tre personer till forskningen medan de resterande fungerade som reservinformanter samt bilvande informanter för min kommande pro-gradu avhandling. Valet av informanter gjordes i den ordning intresseanmälningarna kom in samt de informanter som bodde på ett sådant avstånd att de hade möjlighet att bli intervjuade face-to-face i Helsingfors, Vanda eller Esbo. Eftersom endast en av de som anmälde intresse för intervjun var en man blev han vald att delta eftersom jag gärna ville ha båda könen representerade i forskningen. Jag ville även ha med adopterade i studien som både fått och inte fått stöd under sitt liv. Alla som anmälde intresse och valdes med i forskningen råkade ha svenska som modersmål.

Då jag påbörjade forskningen hade jag två finlandssvenska kvinnor och en finlandssvensk man mellan 27-70 år som informanter för studien. Tyvärr var två av dessa tvungna att avbryta sitt deltagande och jag fick kontakta två av mina reservinformanter som gärna deltog i forskningen. Detta resulterade i att alla informanter i studien blev finlandssvenska kvinnor, vilket var synd med tanke på könsaspekten. Som forskare bör jag på grund av detta beakta detta faktum med tanke på de resultat denna forskning bidrar med. Jag var dock nöjd att ha informanter som representerade olika generationer och därmed tidsperioder, vilket jag tänkte att skulle gynna forskningen.

Intervjuerna utfördes under tidsperioden december 2015-januari 2016. Frågorna hade formulerats på förhand, men eftersom jag valt att hålla intervjuerna halvstrukturerade formades de även av spontana tillägg och diskussioner, vilket jag såg endast som en gynnande faktor. Intervjuerna utfördes på informanternas modersmål som är svenska. De första frågorna som ställdes var inledande och rätt öppna. Jag ställde direkta frågor för att nå de teman som studien undersöker och inte spontant kom fram under intervjun, men undvek starkt att ställa ledande frågor. Informanterna hade chansen att utveckla sin tankegång och sina svar under intervjuprocessen. Jag ställde följdfrågor då jag önskade få mer information om något som informanten skildrat. Det var rätt långa pauser mellan intervjuerna, vilket gav mig chansen att bekanta mig med det redan insamlade materialet och ta upp intressanta saker i de bestående intervjuerna som uppstått under tidigare intervjutillfällen.

Jag ville att informanterna skulle känna sig trygga och bekväma under intervjun och var därmed extra mån om att ha ett lugnt utrymme och tillräckligt med tid för utförandet av intervjuerna. Alla informanter hade fått allmän information om forskningen då de valdes och informerades mer ingående om forskningens syfte, deras rättigheter och själva processen innan intervjun påbörjades. Alla informanter skrev under en samtyckesblankett (bilaga 2) och godkände därmed sitt deltagande, att intervjun bandades in och att de fått tillräckligt med information gällande studien och sitt deltagande. Jag underströk i början av intervjun att det inte fanns några rätta eller fel svar utan just informantens upplevelser och tankar var värdefulla. Intervjuerna per person varade från ca 1,5-3 timmar. Som forskare strävade jag efter att hålla stämningen avslappnad och lyssna på vad informanten berättade. Intervjuerna flöt på fint och endast med en informant kände jag att jag fick stöda henne med att utveckla sina tankar och uttalanden

8.2 Analysmetod

Som analysmetod i denna studie har använts teoristyrd (abduktiv) innehållsanalys. Tuomi & Sarajärvi (2009, 91) beskriver innehållsanalys som en grundanalysmetod inom kvalitativ forskning. Författarna menar att analysmetoden lämpar sig ypperligt för ostrukturerat material och då forskaren har som målsättning att försöka finna väsentliga ting i en text. Tuomi & Sarajärvi (2009, 108) skriver hur analysmetoden strävar till att inte förlora någon information i materialet.

Även Kvale & Brinkmann (2009, 217-221) beskriver hur den kvalitativa innehållsanalysen fokuserar på materialets centrala budskap och innebörd. Enligt författarna bygger analysmetoden på kategorisering eller kodning av materialet till vissa teman och ämnesområden. Författarna förklarar hur kategorisering ställer begreppsbyggnad i centrum medan kodningen inriktar sig på att koppla analysenheter till nyckelord.

I utnyttjande av teoristyrd innehållsanalys har forskaren redan färdigt en styrande teori vid analysen. Denna metod kan konstateras vara en konstellation av material – och teoribaserad innehållsanalys. I denna metod påverkas analysen av både materialet och teorin. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 95-99, 108-117)

Tuomi & Sarajärvi (2009, 102-118) beskriver den tredelade analysfasen. Den första biten, reducering, innebär att forskaren lyssnar på de genomförda intervjuerna med informanter, transkriberar, bekantar sig djupare med sitt givna material och därefter skriver ner återkommande formuleringar. Den andra och tredje fasen genomförs parallellt och forskaren grupperar de återkommande formuleringarna i underkategorier som sedan sammanfogas till överkategorier och slutligen slås ihop till sammanfattande begrepp. Tuomi & Sarajärvi klargör hur alla innehållsanalysmetoder har samma faser, men då forskaren grupperar och kategoriserar sitt material i teoristyrd innehållsanalys finns det en tidigare teori som hen baserar detta på. I jämförelse med den materialbaserade analysmetoden där de teoretiska begreppen uppstår ur materialet existerar begreppen redan i den teoristyrda analysen.

Jag påbörjade analysfasen genom att transkribera intervjuerna. Jag markerade viktiga uttalanden, bra citat och teman som gällde studien medan jag transkriberade för att underlätta den kommande analysprocessen. Jag har sökt efter likheter och olikheter mellan informanternas åsikter och erfarenheter, upplevelser, idéer och synsätt. Under intervjutillfället ställdes frågorna temavis, vilket underlättade analysfasen och jag behövde inte söka efter teman som informanterna framförde. Jag kodade materialet enligt mina teman och fick fram kategorier. Nästa fas var att teoretisera materialet genom att utveckla analysen och göra kopplingar mellan mitt material, de teoretiska referensramarna samt tidigare forskning och dessa resultat presenterar jag i kommande kapitel.

8.3 Etiska överväganden

Denna studie och forskningsprocess följer de forskningsetiska principerna. Den forskningsetiska indelar de etiska principerna i tre områden: respekt för den undersökta personens självbestämmanderätt, undvikande av skador, personlig integritet och dataskydd (Forskningsetiska delegationen, 2009, 5). I denna studie har jag varit mån om att få de adopterades röst och deras värdefulla kunskap och erfarenheter hörda.

Eftersom jag själv arbetar som verksamhetsledare för en adoptionsförening har jag reflekterat mycket över min roll som forskare och etiska aspekter gällande denna studie. Jag har ständigt haft etiken i bakhuvudet under forskningsprocessen och understrukit det speciellt mycket i mitt fall.

Informationen som informanterna delade med mig var väldigt privat och personlig. De berättade sin livshistoria, motgångar och lyckostunder under sitt liv, åsikter gällande sin uppväxt och sina närstående. Jag satt stor vikt på att informanterna kände sig välkomna, trygga, accepterade och bekväma. Deltagarna var väl informerade innan studien och intervjuerna körde i gång, deltagande var frivilligt och intervjuerna har genomförts med samtycke av informanterna. Jag var mån om att de hade all viktig information gällande studien och sitt deltagande samt kände till sina rättigheter. Eftersom informanterna är finlandssvenska och ”ankdammen” är liten liksom adoptionskretsarna har jag varit väldigt mån om informanternas anonymitet, även om de själva påpekade att det inte spelade så stor roll för dem. Dock tror jag att anonymiteten tillåter informanterna att tala friare. I överenskommelse med informanterna ändras namnen och detaljer som kan leda till att de blir igenkända ändras eller raderas. Kön skrivs ut med samtycke.

I början av intervjun talade jag om för informanterna att de själva bestämde vad de delade med sig och svarade på. Under intervjun följde jag även med informanternas reaktioner och emotioner för att försäkra mig om deras välmående. Jag kollade även hur de kände sig efter intervjun och hurdana tankar processen väckt.

Intervjuerna bandades in och endast jag hade tillgång till dem. Eftersom intervjuerna kommer även att användas för min pro gradu- avhandling kommer de att förstöras efter att avhandlingen är godkänd, vilket informanterna är medvetna om.

Transkriberingen skedde ordagrant för att försäkra att ingen viktig information skulle falla bort eller att jag skulle misstyda materialet.

Eftersom jag inte använde mig av Adoptivfamiljer rf:s medlemsregister eller bad om kontaktuppgifter från adoptionsföreningarnas register behövdes inget forskningslov.

8.3.1 Forskarrollen

En annan etisk fråga som stiger fram i min situation är min roll som forskare. Eftersom jag är verksamhetsledare för en adoptionsförening känner jag en del av medlemmarna, en del bättre än andra. Alla som anmälde intresse för forskningen kände jag till vid namn. Av de utvalda informanterna hade jag tidigare endast träffat en av dem en gång.

Detta är något jag reflekterat över, hur det påverkar informanterna, mig som forskare samt resultaten. Vår förenings medlemmar har en stark tillit till mig och har även tidigare anförtrott sig och känner sig trygga, vilket jag ser som en positiv faktor med tanke på intervjuerna. Jag kan tänka mig att detta kan hjälpa informanten att våga prata ut, uttala sina åsikter och känna sig bekväm i stunden. Som forskare anser jag att det är viktigt för mig att vara neutral, objektiv och lämna eventuella förutfattade meningar och kunskap gällande informanten utanför intervjurummet. I intervjusituationen tar jag på mig forskarrollen och lämnar verksamhetsledarrollen utanför dörren. Detta gäller även eventuella förhandsuppfattningar gällande studiens tema. Jag tog även upp detta ämne med informanterna innan intervjun eftersom jag kunde ställa frågor som de kanske tänkte att jag torde ha kunskap om. Detta var något jag fick påminna mig själv om och reflektera över under forskningsprocessens gång. Detta var även något jag höll i tankarna under analysprocessen.

Eftersom jag arbetar inom adoptionsväsendet har jag eventuellt vissa uppfattningar som baserar sig på observationer, diskussioner och andra erfarenheter. Dessa har väckt mitt intresse för att utföra denna studie, men något jag har varit noggrann med att inte skall färga mina frågeställningar eller analysprocessen.

Under denna forskningsprocess är det viktigt att komma ihåg hur alla dessa informanter är individer med sin egen historia, erfarenheter, känslor och åsikter. Jag ser det även som en viktig sak att påminna informanterna om att det inte finns några rätta eller fel svar och att de inte bör ha någon viss typ av erfarenhet eller åsikt för att kunna delta och vara värdefull för denna forskning. Olika erfarenheter och tankar är endast en rikedom även inom forskningsvärlden.

9 Centrala forskningsresultat

I detta kapitel presenteras studiens centrala resultat. Resultaten är indelade i två huvudteman som baserar sig på intervjuernas innehåll och forskningsfrågorna. Det första temat behandlar de adopterades upplevelser, erfarenheter och åsikter gällande behov av stöd, både på ett personligt - och allmänt plan. Det andra temat går in på adopterades uppfattningar av de nuvarande stödformerna samt eventuellt behov av utveckling. För att förstå de adopterades behov av stöd och problematiken bakom detta berättar de adopterade även om sin bakgrund, sin adoptionshistoria och hur de upplever adoptionen.

Fokuset i analysen har legat på de adopterades personliga erfarenheter, den kunskap de har som brukareexperter samt idéer gällande utvecklande av de nuvarande stödformerna ur brukargruppens synvinkel som kan utnyttjas av adoptionsmyndigheter i deras dagliga arbete och utvecklande av tjänster.

Jag kommer att dra mina slutsatser, koppla resultaten till tidigare forskning och den teoretiska referensramen samt diskutera resultaten i kapitel 10.

9.1. Adoptionsbakgrund

B, 27 år, minns ännu ögonblicket då hennes föräldrar berättade att hon var adopterad. De satt i gungstolen på landet och B var 4 år gammal.

”Ja minns att ja tänkte jaha, men processera int infon på de vise (...) min nästa fråga var vem som gjort mattan vi hade på stugans golv. Sen efteråt har ja ju tänkt på de o de har följt med mig. De har no sen allti varit i tankana.” (Informant B)

B:s biologiska mamma var 21 år då hon blev gravid. Hon bodde hemma med sina föräldrar, studerade och hade redan en 2-årig dotter. Den unga mamman höll graviditeten som en hemlighet.

”Hon gömde de fö alla (...) På moronen sa hon att hon gick ti skolan, men gick alltid o gömde sig i bastun.” (Informant B)

Strax innan förlossningen talade B:s biologiska mamma om graviditeten för sin syster som åkte med henne till en annan stad där B föddes. Då hade B:s mamma redan ordnat allt gällande adoptionen och B fördes bort från sin biologiska mamma genast då hon fötts.

”Hon såg mig aldrig eller höll mig i famnen (...) min moster såg mig nog o hon har sagt att sku hon ha veta tidigare innan allt ren va ordnat så sku hon ha tagi mig till sig, men man kunde int göra då mer nånting.” (Informant B)

B var två månader gammal då hon placerades i sin adoptivfamilj, innan det hade hon bott på barnhem. Hon växte upp i en vanlig finlandssvensk familj med en fyra år yngre lillasyster som var föräldrarnas biologiska barn. B uppger att adoptionen aldrig var någon hemlighet i familjen, men diskuterades inte heller något speciellt. Hon berättar att hennes adoptivmamma var obekvämt med ämnet varför det inte var ett lämpligt diskussionsämne eller något föräldrarna tog upp med B. Som barn menar B att hon inte hade något direkt behov att ta upp saken med sina föräldrar, men anser de skulle ha varit i behov att gå på kurser och få mer kunskap och handledning. Hon minns också att hon aldrig frivilligt talade om för någon att hon var adopterad, det kändes obekvämt.

”Ja tror int att mamma hade bearbeta min adoption (...) hon sa aldri någo men de va en känsla. Somsagt va de ingen hemlighet o kom nog upp nu som då, men pratades nog int om på de vise. En del kompisar visste, en del int. Ja va no bra på att va fö mig själv.” (Informant B)

B tror att samhället idag har en viss tyst kunskap gällande adoption och nog känner till det, men att temat fortfarande inte diskuteras speciellt öppet idag.

”Ja tror de kan handla om att man int vill blanda sig i andras saker (...) o så kan de nog vara lite stämplat ämne ännu (...) folk e nog jätte intresserade (...) idag pratar ja väldigt öppet om min adoption o folk frågar massor o e intresserade.” (Informant B)

Då A, 70 år, var 37 år gammal gick hennes pappa bort och i samband med bouppteckningen fick hon veta att hon var adopterad, likasom hennes sju år yngre bror. Informationen kom som en chock stor besvikelse för A och hon berättade inte för någon om det hon fått höra. Hon beskriver att hon kände en viss skam över att inte vetat och berättade inte ens för sina egna barn att hon var adopterad.

A blev adopterad som 2-årig liten flicka. Hennes biologiska mamma var ung prästdotter och blev utkastad från barndomshemmet då hon blev gravid. Hon började arbeta som hembiträde och gjorde sitt bästa för att vårda om sin lilla dotter, men då dottern blev äldre insåg hon att hon inte hade möjlighet att ta hand om sin dotter och var tvungen att adoptera bort henne. Detta var väldigt jobbigt för A:s biologiska mamma och hon behöll den svåra händelsen som en hemlighet.

”De va nog hemskt för henne (...) o hon vågade sen aldrig träffa mig, hon trodde ja va arg och visste inte heller hur hon sku reagera om hon såg mig. Så vi redde ut allt de där, men träffades aldrig. Men vi hade bra kontakt via telefon, minst en gång i veckan ringdes vi o prata länge.” (Informant A)

A berättar att hon aldrig var på barnhem som liten utan placerades direkt i sin adoptivfamilj. Hon minns att adoptivfamiljen hade tjänarinnor då hon var liten och har funderat om kanske hennes biologiska mamma var hembiträde för hennes adoptivfamilj och då hon inte längre kunde ta hand om sin dotter erbjöd familjen att adoptera flickan.

A yttrar att hon inte minns något från sina två första levnadsår med sin biologiska mamma, men hon beskriver hur hon som liten var rädd för flygplan och adoptivfamiljens potatiskällare.

”De va helt pina att gå ner i källaren då min adoptivmamma skicka mig dit o hämta potatis o ja trodde att ja allti hörde flygplan då (...) De va ju slute av krigstiden då ja ännu levde me min biologiska mamma o vem vet va vi då va me om (...) kanske vi tog skydd i källaren (...) kroppen minns.” (Informant A)

A var i 8-års åldern då hennes bror adopterades till familjen. Hon berättar att hon inte reagerade då på att han var redan rätt storvuxen och minns inte att hon funnit situationen konstig trots att hon visste hur barn kommer till och hur nyfödda såg ut. A berättar att familjen var goda vänner med barnhemmets föreståndare, där brodern bott innan adoptionen. Familjen hade besökt barnhemmet fler gånger även efter att brodern placerats i familjen. Ändå kopplade hon inte detta till att brodern var adopterad. Senare har hon även funderat om föreståndaren kanske hjälpt till med hennes adoption. (Informant A)

Efter sin adoptivpappas bortgång vände sig till sin mamma för mer information gällande adoptionen, men ämnet fick absolut inte diskuteras. Hon bestämde sig för att söka informationen en annan väg eftersom hon visste att mamma inte skulle svara på hennes frågor. A säger att relationen till hennes adoptivmamma var alltid väldigt dålig medan brodern och mamman hade en nästan symbiotisk relation. Även relationen mellan A och hennes bror var rätt dålig och A kände aldrig något band mellan dem. Däremot hade A en väldigt nära relation med sin adoptivpappa och tror att om han levte då adoptionen kom fram skulle pappa säkert ha velat diskutera saken. A påpekar att hennes adoptivhem var överlag väldigt känslolokalt och inga känslor fick visas eller diskuteras.

”Relationen till mamma var otroligt dålig, men jag hade en helt toppen pappa. Han va helt underbar (...) Ja kände att ja ju fick en förklaring på varför relationen till mamma va så dålig då ja fick veta om adoptionen. Men sen igen hade hon en helt sjuklig relation med min bror (...)” (Informant A)

A hävdar att hon skulle ha haft en lättare uppväxt om hon skulle ha vetat att hon var adopterad och varför hennes biologiska mor var tvungen att adoptera bort henne.

”De sku ha hjälp om man sku ha fått prata om de då (...) ja sku ha haft mycke frågor. Ja kände ju mig bitter ännu som vuxen att min biologiska mamma gett bort mig o ti en sådan adoptivmamma.” (Informant A)

A tror att det var hennes adoptivpappa som ville adoptera och hennes adoptivmamma var avundsjuk på pappa och dotters nära relation. Då A:s pappa gick bort blev kontakten till brodern och mamman nästan obefintlig. Även om informationen om adoptionen var en chock beskriver A det även som en viss lättnad. Hon fick en förklaring på varför relationen till mamma och broder var så dålig. A anger att än idag vet endast hennes närmaste vänner om adoptionen. Skammen är en drivande faktor som förhindrat henne att berätta bredare om sin adoption. A känner att hon borde ha talat om adoptionen då hon fick veta om det och att det är allt svårare att dela med nyheten med andra då hon hållit ämnet så gömt under alla dessa år. Hon upplever även att människor inte behöver veta att hon är adopterad.

A hävdar att adoption diskuteras mycket mer öppet i dagens samhälle och adoptivfamiljer. A hörde själv till de stora krigsårskullarna varav många adopterades till nya familjer och tror att familjerna inte granskades lika noggrant på tiden.

Hon tycker att adoption ses idag som en positiv sak och tror att den internationella adoptionen haft en inverkan på attityderna.

C, 42 år, säger att hon alltid vetat om sin adoptionsbakgrund. Hon har vuxit upp i en familj var adoptionen alltid diskuterats då hon har haft frågor, adoptionen har varit en naturlig del av familjen. Som liten lästes även barnböcker om adoption och att vara adopterad.

”Ja har allti veta att ja e adopterad(...)så länge ja minns. Mamma har nog allti berätta (...)minns int nån exakt stund när ja sku ha fått veta, de ha vari så naturlit liksom.” (Informant C)

C upplever att hon alltid fått information om sin adoption, även utan att fråga. Att ta upp adoptionen i familjen har aldrig känts svårt och C har känt att hon kan fråga vad som helst gällande sin adoption. Speciellt med mamma har hon alltid pratat mycket, pappa har varit mer som stöd gällande praktiska ärenden, men ändå alltid varit positivt inställd. C tror att då adoptionen varit en naturlig sak i familjen och hon alltid vetat om det har detta minskat behovet att prata om ämnet. Hon minns inte heller att hon någonsin skulle ha känt sig mindre värd eller älskad i familjen eller retad av andra barn på grund av sin adoptionsbakgrund. C har alltid känt sig bekväm med att berätta om sin adoption om ämnet kommit upp. Vänner anger hon att lyssnar för det mesta, de frågar inte speciellt mycket. Ibland får hon ta penna och papper som hjälpmedel och börja rita då hon skall förklara sin familj för en ny människa.

C uppger att hon är glad att adoptionen var ett öppet ämne att diskutera inom familjen. Hon tror att det skulle ha uppstått problem, större svårigheter och illamående om ämnet skulle ha varit tabubelagt eller hon inte vetat om att hon var adopterad.

”(...) ush va vill int ens tänka på de (...) de sku ha vari jätte hemskt, horribelt liksom om vi int sku ha kunna prata om de (...) o att int ens veta att man e adopterad! man har ju känslona från de som adoptionen för med dig och att int veta varifrån de kommer o varför man känner så! Att man känner sig utanför o har problem o ingen aning varför man har de så (...) (Informant C)

C:s biologiska mamma var 17 år gammal då hon överraskande blev gravid. Hon visste att hon inte kunde behålla barnet och tog kontakt med adoptionsmyndigheterna. C:s biologiska pappa var ännu yngre, kände till graviditeten och osäker hur de skulle hantera situationen.

”(...) de va liksom ett misstag (...) hon visste från början att hon int hade möjlighet att hålla mig o sa ti pappan att hon fixar de här. Hon fick lugna honom(...) han va yngre. De va ju liksom skamlit på den tiden att vara ogift o me barn. Ja tror kanske hennes föräldrar också pressa henne.” (Informant C)

C beskriver hur hennes biologiska mor höll henne en kort stund efter förlossningen men ammade aldrig den nyfödda. C bodde på barnhem i några månader innan hon placerades i sin nya familj. Det nya föräldraparet hade inte fått biologiska barn trots fler försök och missfall. Enligt C berodde detta på att p-pillren var rätt nya på marknaden och man kände inte till deras eftereffekter. Senare fick paret även biologiska barn.

”P-piller var nytt då o min mamma trodde att hon int kunde få barn (...) de va bara hemska eftereffekter av ätande av pillren då liksom (...) missfall o sånt. Dom adopterade mig o min syster lite senare men sen fick dom biologiska barn också.” (Informant C)

9.1.2 Biologiska bakgrunden och dess betydelse

Efter bouppteckningen skildrar A att hon blev och fundera på den chockerande informationen och hade många frågor gällande sin biologiska bakgrund. Först då hennes adoptivmamma gick bort hittade hon namnet på sin biologiska mamma med hjälp av juristen som skötte om bouppteckningen. I samband med detta fick hon veta att hon hade en halvsystem. A skrev brev till sin biologiska mamma, men fick aldrig något svar. Hon beslöt sig för att skriva till sin halvsystem som en dag ringde upp henne och systrarna fick genast en bra kontakt. Ingen i A:s biologiska familj visste om att hon fanns.

”De kom som en kalldusch för dem alla. Min syster konfronterade vår mamma och det blev nästan ett gräl (...) ja kände mig illa till mods för de (...)” (Informant A)

Systemen meddelade att mamma inte ville prata eller träffa A. Trots detta bad A sin syster att ge sitt telefonnummer till mamma och be henne ringa, vilket hon överraskande gjorde en dag. A fick höra hela historien bakom sin adoption, men den biologiska pappan fick man inte prata om. A var rädd att förlora den uppfunna kontakten till sin biologiska mamma och hon frågade mer om sin biologiska pappa. Om hennes biologiska mor skulle ha levt längre känner hon att hon med tiden skulle ha vågat mer.

”De va jätte känsligt (...) man fick int överhuvudtaget prata om de (...) jag ville int sen fråga mer då de va så svårt, men min syster frågade mamma men fick inge annat svar än att vi int hade samma pappa.” (Informant A)

A:s biologiska mamma berättade att hon alltid funderat på sin dotter, speciellt på hennes födelsedag. Den biologiska mamman hade alltid undrat hur det gått för dottern och haft svårt med sitt beslut även om hon visste att hon inte hade något val.

A:s biologiska mamma gick bort några år efter att de fått kontakt med varandra igen. Detta var väldigt jobbigt för A och hon anser att bortgången av hennes biologiska mamma var mycket jobbigare och sorgligare är då hennes adoptivmoder avled. Systrarna har inte ännu träffats men har en väldigt bra kontakt idag. A hävdar att hon känner sig lite bitter att hon aldrig fick mer information gällande sin biologiska far.

”Ja känner nog att ja sku villa veta vem han e (...)”(Informant A)

Det var C:s adoptivmamma som frågade under en lunchträff om de skulle ringa och leta upp C:s biologiska mamma. Då var hon i 20- års åldern och hade inte själv funderat aktivt på att söka upp sina biologiska släktingar i det livsskedet. Sökprocessen kändes spännande och hon var nyfiken på vad hon skulle finna.

”Ja sa ba okej (...) ja hade no tänkt på de men int sådär aktivt (...) liksom inge starkt behov . Ja gick föbi hennes hus en gång me mitt ex o fundera liksom (...) Ja va då någo på tjugo (...) mamma hade via sitt jobb fått veta vart man ska ringa o hade ju hennes namn så (...) de va no ganska jännä (...)ja va no lite nyfiken. Lite osäkert kändes de nog i början.” (Informant C)

C sökte upp sin biologiska mamma i telefonboken och ringde upp henne. Hon visste att kvinnan kanske inte ville ha något med henne att göra. C presenterade sig med namn och när hon var född. Det blev tyst i andra ändan av luren och så hördes:

”Ai sä oot varmaan se mun tytär.” (Informant C)

Enligt C tog biologiska mamman den uppfunna kontakten lugnt emot. De träffades och C fick höra hur biologiska mammans liv sett ut. Hon kände att hon på grund av sin vuxna ålder ville åka ensam, utan stöd, och träffa sin biologiska mamma för första gången. På samma gång fick hon veta att hon har syskon, som ännu då inte visste om henne. Idag känner alla syskon till adoptionen och C har kontakt med sin biologiska mamma och syskonen. Också C:s adoptivmamma har träffat kvinnan som födde hennes dotter.

”Vi e Facebookvänner o sådär me min mamma (...) o har setts några gånger (...) o så whats’appar vi också. Så ha vi planera att ses alla syskon på samma gång (...) de sku man kunna göra.” (Informant C)

C säger att hon var överraskad över hur viktig informationen om hennes bakgrund slutligen var för henne och insåg först efteråt att hon verkligen behövde gå igenom den processen.

B kontaktade Rädda Barnen som hanterat hennes adoption. Det visade sig att hennes två år äldre syster sökt efter henne och lämnat sina kontaktuppgifter på adoptionsbyrån. En månad senare träffades systrarna på adoptionsbyrån. Att ordna träffen på adoptionsbyrån var ett förslag av socialarbetaren, vilket B tyckte kändes som en bra idé. Socialarbetaren ledde träffen och fungerade som ett stöd, anser B.

”Ja tyckte de kändes tryggt att ha socialarbetaren där (...) ja visste ju int alls huden, min syster var o huden typ som sku komma (...)” (Informant B)

Under träffen gick de även igenom B:s adoptionsdokument och diskuterade den info som framstod ur pappren. efteråt hade socialarbetaren även kontaktat B för att fråga hur processen fortsatt. B upplevde socialarbetarens stöd väldigt viktigt och ansåg att det var bra med handledning.

B:s syster hade vuxit upp med deras biologiska mormor medan den biologiska modern rest runt och levtt sitt liv, berättar B. Deras biologiska mamma hade hälsat på systemen ibland. B:s syster hade inte vetat om att B fanns, innan deras kusin talat om adoptionen, systemen hade blivit arg varför informationen undanhållits henne. Systrarna fick genast en bra kontakt, det var som de känt varandra alltid. Mitt i allt hade B en ny, stor släkt som hon fick genast väldigt bra kontakt med.

”Vi har mycke me varandra o göra (...) o min syster e mitt barns gumor o ja hennes barns gumor (...) de e fint.” (Informant B)

Tyvärr hann B aldrig träffa sin biologiska mormor. Det visade sig att B:s biologiska moster och kusin var bosatta i samma stad som B och via dem fick hon kontakt med resten av släkten.

”Ja va en officiell hemlighet i vår biosläkt, alla visste, men de fick int pratas om.” (Informant B)

B skrev ett brev till sin biologiska mamma och fick svar. Hennes biologiska mamma var inte redo att träffa henne, men började bland annat skicka julkort och julklappar åt B:s barn. B började ha kontakt med sin biologiska mamma på Facebook.

”Hon våga int träffa mig. Hon hade nog nån form av skamkänsla tror ja (...) Vi prata på Facebook lite nu som då och så skapa en släkting en grupp åt oss alla i släkten på Messenger, som e väldigt aktiv. Vi e över 40 personer i den gruppen o telefonen plingar hela tiden. Via den gruppen blev ja

mer bekant med mamma o vi konstatera att vi borde träffas innan vi ses på någon släktbegravning.” (Informant B)

Så kom B:s biologiska mamma på besök en eftermiddag. B nämner att de liknar varandra både till sätt och utseende, vilket var roligt att se. Det var spännande och lite konstigt att träffa den biologiska mamman, tycker B. Det kändes dock som de alltid känt varandra. För B:s biologiska mamma var träffen utmanande eftersom hon inte bearbetat adoptionen.

”Jo de va nog spännande (...) men min man var nog mer spänd än jag. I hans huvud spelade musiken från tv-serien Kadonnen jåljillå (...) haha. Ja fick no lugna honom lite. Vi har bara träffats en gång med min biomamma, hon har nog ganska mycke issues med det som hände kring adoptionen som hon int ha bearbeta.” (Informant B)

B frågade sin biologiska mamma om sin biologiska pappa, men ämnet var för svårt at prata om.

”Hon börja gråta o sa att hon int kan prata om de (...) ja lät de va, tyckte de va onödigt o ha henne o gråta. Kanske hon berättar nån dag, har no fundera inland på de, men känns int aktuellt just nu. Min moster tror sig veta vem de e (...) Min syster vet int heller vem hennes pappa e.” (Informant B)

Det var betydelsefullt att kunna spegla sig själv i sina biologiska släktingar, berättar C. Hennes biologiska mamma och systrar liknar henne till utseende och personlighet. C konstaterar dock att hon även liknar sin adoptivmamma och att alla inte alltid tror henne då hon berättat att hon är adopterad.

”De e jännå hu man kan likna två personer så mycket men på olika sätt.” (Informant C)

A och B håller med om betydelsen att kunna spegla sig själv i den biologiska familjen. A anger att hon liknar både sin biologiska mamma och syster till utseendet och tycker det var väldigt roligt att se. B kände igen maner och kroppsspråk både i sin biologiska mamma och moster. B säger att hon blev rätt ställd första gången hon såg en bild på sin biologiska mamma och insåg hur mycket de liknande varandra, det var betydelsefullt.

”Min adoptivfamilj e int djurvänner, gillar int o läsa och e väldigt städiga av sig, medan jag älskar djur, litteratur o e ganska råddig. De va jännå att märka hu alla i min biosläkt va som jag på de vise. O ja o min moster pratar helt på samma sätt.” (Informant B)

Samtidigt menar hon att hon även liknar sina adoptivföräldrar till sätt och även utseende. B tycker det är speciellt hur man kan likna två olika familjer på det sättet.

C berättar att hon funderade en del på sina adoptivföräldrars känslor då hon beslöt att ta kontakt med sin biologiska mamma. Samtidigt kände hon att temat var en naturlig del av deras familj och antog att ingen skulle känna sig hotad av hennes val. Det att C:s mamma hjälpte till med sökandet, även om hon var nervös, kändes som en bekräftande faktor.

A tror att adopterade kan ha svårt att fråga om sina rötter av sina adoptivföräldrar på grund av en känsla av lojalitet och rädsla att bli bortstötta, man vill inte såra sina föräldrar. A säger att hon kände även att hon borde vara tacksam att hennes adoptivföräldrar tagit hand om henne. A och B tror att adoptivföräldrarnas inställning till barnets bakgrund och hurdan familj och uppväxt man haft påverkar om den adopterade börjar söka sina rötter.

”De e helt fel. Har hört andra adopterade säga det där med tacksamhetskänsla (...) man kan ju int sätta sånt på ett barn, vi har ju int blivi valda att bli adopterade.” (Informant A)

Också B låter påskina att hon var rädd att såra sina adoptivföräldrar då hon beslöt sig för att söka upp sin biologiska familj. Hon var då i 20-års åldern och hade funderat i några år på att inleda processen. B berättar att hon var rädd att ta upp ämnet med sin adoptivmamma, hon var osäker vad diskussionen skulle leda till och situationen lyfte fram en del obearbetade känslor gällande adoptionen, hon hade inte pratat om sin adoption speciellt mycket. Slutligen bestämde hon sig, trots sin rädsla, att inleda sökprocessen och det visade sig att hennes rädsla var obefogad, ingen blev sårad över hennes beslut. De satt sig ner tillsammans med adoptivmamman och gick igenom alla papper gällande B:s adoption.

”De va en jätte bra stund. Ja tror mamma också var lättad o nöjd att ja tog initiativ(...) att vi äntligen gjorde de här. Hon var nog också rädd u ja sku reagera på de hela. Man sku ju nog ha kunna göra de dör lite tidigare (...).” (Informant B)

C indikerar att hon är glad att hon sökte upp sin biologiska släkt. Upplevelsen har varit positiv. Sin biologiska pappa har hon inte ännu tagit kontakt med, men berättar att hennes biologiska mamma vet vem han är. C har inte ännu frågat mer information om sin biologiska pappa av sin biologiska mamma.

”(...) de känns no lite som att ja int ids (...) känns som lite mycke liksom, att tentta på de vise (...) ja täcks int. Men har nog tänkt fråga. De ploppar nog upp frågor o detaljer ja sku villa fråga om.” (Informant C)

Även A hävdar att hon funnit mycket glädje av den uppfunna kontakten med hennes biologiska släkt. Även om hennes biologiska mamma nu är borta är hon väldigt glad att de fann varandra och hann skapa en så fin relation.

”Ja e nog så glad att ja fått prata med henne även om vi aldrig hann träffas (...) vi kom så bra överens och förstod varandra. De va viktigt.” (Informant A)

9.1.3 Den saknande pusselbiten och adoptionens prägel

C anger att hon under sin uppväxt ibland känt en viss nyfikenhet kring omständigheterna gällande sin adoption samt sin biologiska bakgrund. Hon finner det intressant att hon inte haft fantasier gällande sin biologiska familj, vilket hon hört att adopterade ofta kan ha.

”Ja har no int tänkt att oj kan dendär tanten på gatan vara min mamma (...)men har nog fundera att hu hon ser ut o va hon gör nu o så (...)mest mamma men också pappan. (Informant C)

A berättar att hon som ung funderade över sin adoptivmammans beteende och inställning mot henne. Ibland fantiserade hon att hennes pappa varit gift tidigare och att hennes mamma kanske avlidit då hon var liten, men aldrig slog tanken att hon kanske var adopterad.

”Hennes beteende fick no mig o undra (...) de va nog konstigt, hon var så avig (...) Att ja sku ha haft en annan mamma o pappa sen gift om sig sku ha förklara de tänkte ja (...) men ja fråga aldrig.” (Informant A)

B minns att funderingarna, känslorna och tankarna gällande adoptionen alltid funnits med henne, men ökade då hon blev äldre. Som ung kunde hon uppleva att ingen förstod hur det är att vara adopterad. Hon minns att hon någon gång i ilskan tänkt att hon skall söka upp sin ”riktiga mamma”. Som ung berättar hon att behovet att passa in och vara som de andra var stort, vilket som adopterad kändes extra svårt.

”Som tonåring fundera jag nog att varifrån ja kommer o finns de andra som ja(...)” (Informant B)

Förhållanden, att släppa taget om någon och rädslan att bli lämnad och ensam berättar B att hon kämpat med.

”Avsked o separationer har allti vari svåra (...) ja ha liksom hålli fast in i de sista fast man ha veta att man borde släppa taget. Men man vill int bli lämnad igen o ensam, som då man adopterades bort.” (Informant B)

C tycker att sökandet och träffandet av biologiska släktet och besöket till Rädda Barnen har hjälpt henne att få alla så pusselbitar på plats, vilket känns bra. Som barn kände sig C rotlös, vilket är en känsla som följt med även in i vuxenlivet.

”Ja flöt liksom omkring (...) visste int var ja kom ifrån, va min historia va innan ja kom ti min familj liksom. Va kom före liksom, att bara ha nån rot (...)ingen skillnad va historien sen va liksom. Ja blev nog först medveten o kunde sätta ord på rotlösheten senare då ja börja terapin (...) fatta liksom varifrån känslorna kom.” (Informant C)

B berättar också hur hon kände att ”den saknade pusselbiten” föll på plats då hon fick kontakt med sin biologiska familj.

”De kändes skönt, lättnad liksom (...) att huh nu vet ja.” (Informant B)

Även A tar upp rotlöshet, inte veta var man kommer ifrån och känslan att inte höra hemma någonstans. Dessa har A upplevt väldigt jobbiga och känner så även idag. Hon minns även att hon som ung vuxen haft svårigheter med relationer och började krama människor först som vuxen. Detta anser hon att har och göra med den känslolokala relationen till adoptivmodern. Idag känner hon att hon kommit till ro med sin adoptionsbakgrund. A tror att det för henne handlade om ett val att bli och grubbla eller att acceptera situationen, gå vidare och leva livet. Detta känner även C igen och yttrar att det var så hon kom vidare.

Det att A fick leva och knyta an till sin biologiska mamma i två år tror hon att har haft en stor betydelse för hennes emotionella liv och möjlighet att skapa fungerande relationer.

”Dom två första åren i ett barns liv e ju jätte viktiga med tanke på det emotionella (...) Ja fick grunden till de av min biologiska mamma så tror att de definitivt haft en inverkan (...) hon gav mig mycke kärlek tänker ja. Om ja blivit separerad från henne genast tror ja att de sku ha synts i mitt känslomässiga liv.” (Informant A)

C:s adoptivföräldrars skilsmässa lyfte fram känslor och tankar kring adoptionen för C. Processen var väldigt jobbig. Hon berättar också att hon lider av kronisk depression som försvårat saker i hennes liv.

”(...) adoptionen i grunden e ju ren ett trauma ja hade, bli borttagen från min mamma liksom o sen skilsmässa där folk far o så (...)igen blir man övergiven. De ha liksom stärkt känslan att folk far o lämnar (...)o depressionen sätter ju sitt eget där på sen. (Informant C)

C berättar att hon förstår på ett intellektuellt plan att hennes biologiska mamma var tvungen att adoptera bort henne och att det var rätt beslut. Trots detta upplever hon på ett emotionellt plan att hon blev övergiven.

”Ja vet ju hu de e liksom rationellt (...) men sen finns emotionella sidan där oberoende (...) emotionella grunden att ja ha blivi övergiven. De e ju liksom grundläggande upplevelser i ett barns liv.” (Informant C)

Också A menar att hon känt sig önskad och övergiven av sin biologiska mamma. Eftersom hon hade själv barn då nyheten om adoptionen kom hade hon svårt att förstå hur någon kan ge bort sitt barn. Hon påpekar att då hon äntligen fick prata med sin biologiska mamma och höra historien förstod hon genast.

Separationen från den biologiska mamman och att C blev adopterad tror hon att har påverkat henne som människa. C berättar att hon har lidigt att separationsångest under sitt liv som hon bearbetat i terapi. Som liten berättar hon att hon var väldigt mån att vårda om sina mindre syskon och känner att hon haft svårt att knyta an till människor i sitt liv. C berättar att detta lett till att hon haft rätt lätt att släppa taget om människor och lämna dem innan de hunnit lämna henne. Även om C vuxit upp i en fin familj antyder hon att hon under sin uppväxt och fortsättningsvis idag känner sig utanför.

”(...)har kanske lite att ja int hör till nånstans (...) fast ja vet att de int e så, men känns ändå. Om ja hör att dom gjort någo utan mig med familjen till exempel så får ja genast den känslan (...) fast dom ju int menar de liksom, men de ba känns.” (Informant C)

C minns att hon varit deprimerad redan i lågstadiet, hade dåligt självförtroende och även funderat på självmord. I tonåren gick hon igenom en identitetskris och sökte sin plats, försökte hitta ett ställe där hon passade in. Hon berättar att depression inte var något som diskuterades på den tiden och först efteråt har hennes föräldrar tänkt att dottern borde ha fått stöd i ett mycket tidigare skede. Först då C var 20 år sökte hennes mamma upp en terapeut som C började gå hos.

”Ja var mamma o pappas första barn så ja tror att dom int heller rikit hade nån referensram (...) va e liksom normalt o så(...)de e ju lite svårt ibland att veta va som hör ihop med adoptionstrauma va som e personlighet o andra grejjer (...) En orsak att söka fram min pappa e också för att få mer info om genetiska sjukdomar.” (Informant C)

Adopterade kan ha en ökad risk att utveckla svårigheter på grund av adoptionsbakgrunden, tror informanterna. B betonar bearbetningen av adoptionsbakgrunden och tror att den kan hämnas om den adopterade tränger undan ämnet. C ser att speciellt den brutna anknytningen har en stor betydelse likasom öppenheten och stödet i familjen.

”Lägger du grunden till ett hus på ett visst sätt så har det en inverkan på hur huset står i slutandan. Har du en bit som är lite annorlunda behöver du kanske sätta in några extra bitar för att stöda huset mera.” (Informant C)

A anser att miljön har en stor inverkan på eventuell utveckling av svårigheter. Hon påpekar det är ytterst viktigt adoptivföräldrar har kunskap om barnets bakgrund och genetik för att kunna förebygga eventuella problem.

Adopterades behov och erfarenheter kan vara väldigt olika, men C tror att alla adopterade påverkas av sin adoptionsbakgrund och separationen från den biologiska modern på något vis, en del mer och en del mindre. Viktigt är att bli medveten om detta och veta att det är normalt och accepterat, skildrar C.

”Jag tror att grunddragen gällande känslorna och tankarna man bär med sig e lika för alla på nån nivå (...) att känna att man kommer nån annanstans ifrån, funderande på biologiska släktet, känna sig utanför, rädslan att bli överlämnad (...)vet int om man måst kalla de problem, men erfarenheter.” (Informant C)

Också A menar att adopterade tänker på sin adoption åtminstone i något skede av livet.

”Jo det tror jag absolut, mer eller mindre. Men om adoptionen vari en naturlig sak från början så tror ja att man tänker på det positivare” (Informant A)

B menar att adopterade har mycket gemensamt och känslan att ha blivit övergiven är något adopterade ofta upplever.

”De tror ja nog(...) att man blivi lämnad o övergiven. De följer nog med genom livet sku ja säga, åtminstone om man int bearbetar de.” (Informant B)

Dock påpekar alla informanter att det ibland kan vara svårt att sätta fingret på vad som har med adoptionen och vad med andra faktorer att göra med.

C har ofta funderat på hurdan person hon skulle vara idag om hon vuxit upp i sin biologiska familj. Alla informanter konstaterar att det är svårt att veta vad som påverkas av genetiken eller den omgivning man växer upp i. C undrar hur lik sitt nuvarande jag hon skulle vara om hon inte blivit adopterad. Idag funderar inte C på sin adoption något speciellt mycket, hon har sina pusselbitar på plats och öppenheten i familjen och det stöd hon fått har hjälp henne med att ha ro gällande sin adoptionsbakgrund. C har aldrig sett adoptionen som en negativ händelse och anser att processen har varit lärorik, utvecklande och gjort henne starkare som människa. Detta har hjälpt henne att t.ex. i sitt arbete vara mer öppen samt förstå och kunna stöda människor på ett annat sätt.

Även B anser att hon inte skulle vara samma person idag om hon inte adopterats. B hävdar att hon idag ser på sin adoption som en positiv händelse och rikedom samt känner att hon lärt sig mycket tack vare den. Tack vare adoptionen har hon idag två fina familjer. Hon upplever att adoptionen haft en inverkan på den person hon blivit och att hon på grund av sin adoptionsbakgrund varit tvungen att fundera på sin identitet, självbild, bakgrund och livet på ett djupare plan.

”De ha ju nog präglat mitt liv o hu ja blev (...) ja ha måsta fundera vem ja e, vafö ja e på ett visst sätt, varifrån ja kommer, vafö saker e som dom e o vafö ja betar mig ibland som ja gör (...) o live överlag (...) på ett djupare plan liksom.” (Informant B)

B har funderat ibland på hur livet skulle ha sett ut om hon placerats hos sin biologiska moster eller mormor och fått växa upp med sin syster.

”De sku nog ha vari annorlunda (...) kan int säga om sämre eller bättre, men annorlunda.”
(Informant B)

Redan som liten beslöt sig A för att bli barnskötare och jobbade senare även på barnhemmet där brodern bott innan adoptionen. Då kände hon dock inte till att hon och brodern var adopterade. A berättar att hon var väldigt engagerad i barnen på barnhemmet och funderar om det omedvetet hade med hennes uppväxt och adoption att göra med. På 60-talet var barnskötandet väldigt sterilt, barnskötarna skulle bära munskydd, barnen skulle ligga i sina sängar och även då de matades skulle de inte få hållas om. A minns att hon trotsade väldigt mycket mot dessa regler och höll om barnen i smyg. Hon minns att hon höll sig väldigt positivt till då barnen blev bortadopterade, men kunde inte koppla sina känslor ihop med att kanske hon själv var adopterad.

”Ja var nog väldigt mån om att ge barnen mycket kärlek (...) men ja tänkte nog int på at de kunde ha någo kanske med mig att göra med (...)omedvetet liksom. Nån anknytning pratades de nog int om på den tiden på barnhem. Kanske de va därför vi int fick hålla barnen så de sku knyta an ti oss då de ändå sku bli adopterade.” (Informant A)

Senare arbetade A inom dagvården och minns en liten flicka som var adopterad. Då flickans mamma berättade detta för A hade hon just själv fått den chockerande nyheten om sin adoption. Hon minns att hon berättade för den lilla flickan att även hon var adopterad och de läste barnböcker tillsammans om ämnet. Flickan pratade naturligt om sin adoption och kände en samhörighet med A.

”Hon sa ofta att du och jag o vi e lika (...) men de va så naturligt o så bode de vara.” (Informant A)

A berättar att hon ibland tänkt att det vore ha varit bra att växa upp med sin biologiska mamma men aldrig direkt hoppats att hon inte skulle ha blivit adopterad. Hon tror inte att hon skulle vara den person hon är idag om hon inte blivit adopterad. Livet skulle ha sett väldigt annorlunda ut, funderar A. Kanske varit värre eftersom hon vuxit upp utan en pappa.

9.2 Erfarenheter och åsikter gällande stödformerna

Inhemskt adopterade är rätt osynliga i vårt samhälle och därmed kan deras behov även bli osynliga, hävdar B.

”De syns ju int på oss att vi e adopterade o om vi int pratar om de, delar med vår kunskap och våra behov så händer inge. De e säkert därför de int finns lika mycket kunskap och stöd för inhemskt adopterade.” (Informant B)

A anser att adopterade kan behöva stöd i sina funderingar gällande sin bakgrund och adoptionshistoria. Hon tänker sig att många kan fundera på varför de blivit bortadopterade och var de kommer ifrån. A och B tänker också att internationellt och nationellt adopterade kan ha väldigt olika behov av stöd. A påpekar dock att alla inte är intresserade och vill prata om sin adoptionsbakgrund och det bör respekteras.

Det är individuellt och beror mycket på personligheten och uppväxten hurdan stöd adopterade behöver, anser alla informanter. C minns inte att de skulle ha haft socialarbetare på besök under hennes uppväxt eller hört att hennes föräldrar haft kontakt med dem. Hon säger att hon inte under sin uppväxt kom i kontakt med andra adopterade, förutom hennes syster.

”(...) int prata vi då liksom om adoptionen med systemen (...) kanske nu mer som vuxna, men mest gällande praktiska saker.” (Informant C)

A berättar att hon inte har en minnesbild av att de skulle haft kontakt med adoptionsmyndigheterna eller uppföljningsbesök efter att hon och senare brodern blivit placerade i familjen. Hon funderar dock om kanske relationen till barnhemmets föreståndare hon upplevt som en familjevän kanske var endast professionell.

B nämner att hennes familj inte heller hade någon kontakt med adoptionsmyndigheterna under hennes uppväxt. Hon anser att det inte skulle ha fungerat med deras familj och tror att föräldrarna skulle ha känt sig väldigt obekväma.

A saknade handledning då hon sökte sina biologiska släktingar. Direkt stöd tycker hon att hon inte saknade, troligtvis eftersom hon var långt in i vuxenåldern och hade egna barn. A var inte rädd eller orolig för det hon skulle finna, mest förväntansfull. Hon tror dock att stödbehovet kan vara annorlunda för yngre adopterade.

Om A inte fått hjälp och handledning av juristen, skulle hon inte ha veta vart hon skulle vända sig till för information gällande sin adoption. Det var först då hon gick med i en förening för adopterade som hon läst om i en lokal tidning som hon fick höra om post-adoptions service och att socialen eventuellt har papper gällande hennes adoption med mer information. Än idag vet hon inte hur processen gått till eller vem som hanterat adoptionen. Hon antyder att skulle hon ha känt till servicen tidigare skulle hon redan utnyttjat den.

”Ja vill definitivt veta mer så de e nog i planerna, men nu har ja int orkat ännu (...)”(Informant A)

Ingen av informanterna har känt till eller blivit informerade om stödformer för adopterade. C kände inte till post-adoptions servicen som adopterade enligt lag har rätt till. Hon skildrar hur hon länge sedan varit till Rädda Barnens byrå där hon fick bl.a. gamla bilder som byrån inte längre behövde.

”(...) någo papper va de väl också, lite sånt ja int haft tidigare. Men ja har ju de ja fått av mamma (...) så int mycke. Ja vet int va hon va den ja tala me, någo kanske socialarbetare eller sånt joo. Vi prata en stund men ja minns int om vad, kanske ja fråga någo (...) de e no bra såndär grej.” (Informant C)

C betonar hur viktigt stödnätverket är. På det andra försöket hittade C:s föräldrar en terapeut som hade kunskap om adoption och var ett bra stöd. Efteråt har C insett att hon verkligen behövde det.

”Alla kan ju int om adoption o förstår, de e viktigt att hitta rätt terapeut (...)men tycker int man borde behöva leta på dedär viset, speciellt om man mår dåligt så orkar man ju int. Som tur hade jag familjen som hjälpte, men alla har ju int de.” (Informant C)

B säger att hon idag får stöd av sin man och de kan diskutera adoptionen. Hon berättar dock att det inte alltid varit så enkelt.

”I början hade han väldigt svårt o förstå sig hu de e att vara adopterad (...) att förhålla sig ti de hela. Men nu har han lärt sig och förstår också att till exempel vissa mina reaktioner kan bero på min bakgrund. På 20år lär man sig mycket.” (Informant B)

Även A antyder hur viktigt stödet hon fått av sin man varit. I och med att han var adopterad kunde de förstå varandra på ett annat sätt, tror hon. Det var skönt att kunna prata med någon som verkligen förstod och vi stöttade varandra och diskuterade väldigt mycket. Samma gäller vänner och speciellt de andra adopterade i föreningen. A berättar att de diskuterar väldigt mycket, ventilerar och att det känns lätt och naturligt att prata med andra som vet hur det är. Hon hävdar att hon ofta känner sig igen i andras historier och känner samhörighet med de andra adopterade. Detta har hjälpt A att börja öppna sig mer gällande sin adoptionshistoria och komma ifrån bitterheten att inte veta att hon var adopterad. Referensstödet har gett A mycket, tycker hon.

”Vi har jätte roligt o konstatera just senast vi sågs hur viktigt de här stödet är och hur mycket de gett oss.” (Informant A)

C:s mamma tipsade även henne om en förening för adopterade som hon anslöt sig till. C konstaterar att hon inte kände till att det fanns liknande föreningar och tyckte det var roligt och givande att bland annat läsa andra adopterades historier och reflektioner kring olika frågeställningar och händelser. Referensstödet fick även henne att inse hur långt hon själv kommit i sin process och hur bra uppväxt hon haft.

B skildrar att hon råkade hitta ett fint stöd i en dåvarande pojkväns mamma som hon pratade mycket med, stödet var viktigt. Senare hittade B information om en förening för adopterade på internet som hon anslöt sig till. B anser att det varit intressant att läsa andras historier och få mer kunskap om ämnet, sina rättigheter och de stödformer som finns. Referensstödet fick henne att inse hur bra det gått för henne i livet trots adoptionen. Hon var även överraskad att se hur många finlandsvenska adopterade det finns i Finland. B omtalar att hon fler gånger velat gå på träffar för adopterade samt varit fundersam över hur träffarna går till och de människor som söker sig till denna verksamhet.

”Ibland har man no fundera att vem som kommer dit o e de så att man sitter o gråter över att man blivi adopterad. De verkar vara en vanli farhåga.” (Informant B)

C tror starkt på kamratstöd för adopterade i alla åldrar.

”(...) de blir ju så naturligt på de vise. Adopterade barn som leker tillsammans (...) i en sådan miljö man kanske kommer på frågor o sånt man int sku tänka på bland andra människor, då blir de naturligt liksom.” (Informant C)

B instämmer med detta och tror referensstödet kan vara viktigt för adopterade. Hon påpekar dock vikten av att själv få välja hur aktivt man deltar och delar med sig. För en del kan det bästa stödet vara att få följa med och lyssna. Viktigast är att man vet var man kan få stödet vid behov.

Alla informanter anser att det är individuellt i vilket skede den adopterade är redo att börja söka sina biologiska rötter, en del kanske är mogna redan som 16-åringar medan andra känner sig redo vid 40, menar B. Då man är mogen att inleda processen vore det bra att veta var man kan få handledning och stöd i processen, att man inte behöver vara ensam i situationen.

”Man har ju ofta en massa frågor, vet int vem man ska kontakta, va man ska göra, vad man kan förvänta sig och så vidare. Då ska man kunna veta var man kan få hjälp me allt dedär.” (Informant B)

C tror att det är bra för ett adopterat barn att få stöd redan som liten genom sagor och lek som handlar om barnets rötter och adoptionshistoria. Hon påpekar att viktigast är att föräldrarna finns till och kan förklara till barnet att eventuella uppstående tankar och känslor är normala.

"(...)de sku nog ha hjälpt om nån ba sku ha sagt att hej de e okej o normalt för dig att känna så (...) o att nån till exempel i skolan av personalen sku ha fatta o kunna stöda. Viktit att de finns nån man kan prata med, förälder, annan trygg vuxen, skolkurator (...) att de liksom e naturlit att prata." (Informant C)

Adoptivföräldrar behöver säkert stöd, tänker både A och C. De lyfter fram stöd gällande anknytningen och stödandet av barnets funderingar kring adoptionen. Alla informanter understryker starkt öppenhet och tycker att alla barn skall veta från början att de är adopterade samt att adoptionen bör kunna diskuteras i familjen och barnets frågor besvaras. C och B anser att stödet för föräldrarna bör vara en naturlig del av barnets uppväxt och något man återkommer till med jämna mellanrum. A menar att öppenheten gällande adoptionen kan stärka banden mellan barnet och adoptivföräldrarna.

"(...)som förälder måst de ju va hemskt (...) dom behöver stöd at klara sig igenom svårigheterna, veta vad man ska se upp för liksom o kunna reflektera me nån som har kunskap. Att veta att de int e ditt fel som förälder, men att de måst göras nåt åt saken." (Informant A)

Det handlar inte om att föräldrarna skulle vara oförmögna utan att situationen kräver extra stöd, hävdar C. Föräldrarna bör vara medvetna om vilka svårigheter kan uppstå och att det är normalt. Viktigt är också att de vet vart de skall vända sig för att få stöd.

"Man har ju int burit på barnet i 9 månader o börjar knyta av ren då (...) o sen mittiallt kommer barne o så ska man va föräldrar." (Informant C)

B menar att om ämnet är tabubelagt och inte får diskuteras kan detta ge upphov till svårigheter och illamående för barnet. Adoptivföräldrarna bör vara accepterande av barnets bakgrund och att hans behov. Föräldrarna bör kunna diskutera ämnet öppet med barnet och besvara hans frågor.

"Man måst våga prata om dom här sakerna." (Informant B)

Informationen gällande behov och stöd för adopterade är viktig för adoptivföräldrar tänker alla informanter. De tror inte att man har den kunskapen automatiskt. A betonar dock att hennes uppfattning av dagens adoptivföräldrar är mycket mer öppen, accepterande och naturlig ändå hon var ung. Ämnet är inte nertystat på samma vis längre och samhället har en alltmer bättre kunskap och förståelse av ämnet.

9.3 Utveckling av stödformer

C föreslår att stödet skulle komma från instanser som barnfamiljer och senare vuxna adopterade har naturligt kontakt med. Skol, daghem - och vårdpersonal borde ha kunskap gällande adoption och stödbehov, anser alla informanter. C understryker att instanserna dock behöver ha resurser och kunskap för att kunna erbjuda stödet, vilket kanske saknas idag, enligt C. Både A och C anser att Finland kunde erbjuda kostnadsfria kurser i bl.a. anknytning, samtalsstöd och terapi som om en del länder gör för adopterade och adoptivfamiljer.

”(...) om man kan få gratis stöd gällande anknytning och terapi i andra länder så varför int i Finland? De e också viktigt att läkare, sjukvårdare, kuratorer, terapeuter, skol- och dagispersonal har kunskap om adoption o hu de e att vara adopterad.” (Informant C)

C betonar preventivt arbete och en process som börjar redan innan barnet placerats i familjen. Det skall bli en naturlig del av familjen, en process som fortlöper. Detta hjälper till att adoptionen och den biologiska bakgrunden inte blir ”något mystiskt” eller en fantasi för barnet. Eventuella problem bör tacklas redan då de uppstår, desto tidigare desto bättre, hävdar C. Då minimeras risken att problemen växer och blir även större och svårare att reda ut.

”Ja önskar att adoptivföräldrar verkligen sku få o ta emot verktygen i tid för att kunna stöda sitt barn på bästa möjliga sätt.” (Informant C)

A anser också att stödet skall börja i tid, redan under barnets uppväxt, men att adoptivfamiljer kan ha varierande behov av stöd. B menar att det vore viktigt med någon form av uppföljning av adoptionerna, men menar att behovet kan variera från familj till familj. Hon betonar dock att stöd bör finnas för de som behöver det, finnas som en möjlighet och resurs.

”Ja tänker att de beror helt på familjen, hu den funkar o kan hantera adoptionen.” (Informant A)

Adoptivfamiljer kunde ha egna ”rådgivningspersoner”, tycker C. Stödet och uppföljningen skulle vara en naturlig del av besök på t.ex. barnavårdcentralen, familjerådgivningen, en rutin. Föräldrarna bör veta vart de kan vända sig till vid behov, vara medvetna om hurdana svårigheter som kan uppstå och att det är normalt. Viktigt är att föräldrarna inte behöver leta efter olika stödformer, utan vet vad som finns och vem de kan kontakta. Familjerna skulle få information om det stöd som finns, rekommenderas gå på kurser, skapa kontakt till professionella som kan svara på frågor och erbjuda handledning. Den låga tröskeln är viktig och att stödformerna skulle vara kostnadsfria, påpekar C. Hon förstår at adoptivföräldrar, speciellt idag, kan ha svårt och känna sig rädda att ta kontakt med myndigheter för stöd och handledning. De professionella skall finnas till som en resurs, ett bollplank och någon man känner sig trygg att vända sig till. Hon anser att stödet skall vara en uppsökande, aktiv verksamhet.

”De ska ju liksom handla om hur vi kan hjälpa familjerna, är allt okej, har dom bekymmer o behöver råd? Ha liksom tätare kontakt i början o om problem finns så få genast stöd (...)o liksom viktigt att förklara ti föräldrarna vafö kunskapen o stödet e viktigt. De e viktiga saker som staten borde understöda” (Informant C)

A meddelar att hon förstår att adoptivföräldrar kan uppleva myndigheterna som ett hot och känna att de blir granskade och kritiserade som föräldrar. Hon påpekar att även hon skulle tolka det så om hon var adoptivförälder. Trots det anser hon att adoptivföräldrar kan behöva stöd och handledning samt att någon form av uppföljning nog behövs. Även hon anser av stödformerna bör vara kostnadsfria.

A vill även understryka adoptionsrådgivningsprocessen som hon tycker är viktigt. Trots detta anser hon att processen idag är allt för utdragen och önskar även att åldersgränsen för adoptivföräldrar skulle höjas.

”Vi lever och är yngre mycke längre idag (...) processen att få adoptera tar länge o folk hinner bli fö gamla medan de utreds som föräldrar och väntar på barnet, vilket känns orättvist.” (Informant A)

B menar att adoptivföräldrar behöver skolning och kurser för att öka sin kunskap om ämnet. Kurser som ordnas för blivande adoptivföräldrar borde vara obligatoriska, vilket de inte är i Finland. På dessa kurser får föräldrarna dra nytta av adopterade brukareexperter som är på plats för att svara på föräldrars frågor och berätta om hur det är att vara adopterad. Kurserna är mycket nyttiga, tycker B.

”Ja tycker dom e jätte bra (...) o bra för föräldrarna att få träffa en adopterad och kunna ställa frågor o diskutera. Kurserna borde nog vara obligatoriska i Finland, som dom e i många andra länder.” (Informant B)

C betonar starkt öppenhet gällande adoption. Föräldrarna bör få tillräcklig kunskap och även erbjudas påfyllnadskurser under barnets uppväxt. A och C anser att det är föräldrarna som bör informera barnet om de stödformer som finns och hälso- och socialmyndigheternas ansvar att se till att barnet får kunskap gällande adoptionen och sin bakgrund. Föräldrar ska få handledning och stöd i hur de talar om för barnet om adoptionen och svarar på eventuella frågor.

”Barne ska nog veta från början att de e adopterat (...) de borde va olagligt att int berätta åt barne. Man pratar ju ändå med barn om hur babyn kommer till så då kommer det ju ändå naturligt med sku man tro (...) Man ska int gö de för svårt.” (Informant A)

C föreslår att adoptivföräldrar skulle få en bok då barnet placeras i familjen. Boken kunde vara en babybok som innehåller information om adoptionen, en barnbok som behandlar adoption eller en bok som föräldrarna själv pusslar ihop där barnets historia skildras. Boken skulle vara ett redskap för föräldrarna att ta ämnet till tals och även kunna återvända till historien med jämna mellanrum. Detta kan även hjälpa barnet att ställa frågor gällande adoptionen.

”Då fakta finns behövs int fantasier.” (Informant C)

Även A anser att barnet skall veta från början att hen är adopterat. Hon lyfter också fram dagens barnlitteratur som berör adoption och hur det kan fungera som ett bra verktyg för adoptivföräldrar att diskutera adoptionen med barnet.

”Man kan ju berätta på så många olika sätt me bilder o sagor (...) de ska komma med på ett naturligt sätt (...) o på de sätte kommer de sen med sina frågor med tiden. De ska vara en naturlig sak man växer upp med. O så hoppas jag verkligen att de e nuförtiden.” (Informant A)

Både A och se anser att det inte bör finnas någon direkt åldersgräns för barnet att få information gällande sin bakgrund. Informationen bör ges till barnet enligt efterfrågan och barnets åldersnivå. B betonar myndigheternas ansvar gällande spridande av information gällande adopterades rättigheter och stödtjänster. Hon föreslår att myndigheterna skulle till exempel per brev informera adopterade om dessa saker. A och C vill dock påpeka att brevet kan ge den adopterade en stor chock om hen inte haft kunskap om detta.

”De e hemskt att få veta om sin adoption via myndighetspapper, de önskar jag int för nån.” (Informant A)

A tycker att myndigheterna bör kolla med föräldrarna att barnet fått kunskap gällande sin adoption, hon skulle rekommendera att kontakten sker via föräldrarna så att barnet inte får en chock ifall hen inte känner till adoptionen. A påpekar att hon tror att information om adoptionen inte ruckar barnets trygghet utan tvärtom.

Någon form av kontakt med den biologiska familjen sedan början skulle vara bra, tänker C. Det behöver inte vara direkt kontakt eller träffar utan även bilder eller brev. C tänker att genom detta skulle den adopterade slippa den omtalade ”saknade pusselbiten”. Hon förstår dock att detta inte är möjligt i alla fall och kan vara svårt för de involverade parterna, men betonar barnets bästa. Med tanke på detta är även stöd och handledning för de biologiska föräldrarna viktigt så de har möjlighet att bearbeta händelsen och vara förberedda på eventuellt kontaktskapande från den adopterades sida. Fortlöpande kontakten kunde även minska de biologiska föräldrarnas eventuella skamkänslor, oro och ångest.

Kontakten med den biologiska familjen skulle även hjälpas med praktiska frågor kring genetik och ärftliga sjukdomar, som många adopterade inte känner till. Denna kunskap skulle vara väldigt viktig, anser alla informanter.

Även A tar upp betydelsen av genetiken och kännedom gällande ärftliga sjukdomar. A har ett hjärtfel likasom hennes son. Då de fick sina diagnoser kände inte A till att hon var adopterad och då läkarna frågade om de hade hjärtsjukdomar i släkten svarade hon nej. Senare visade det sig att även A:s biologiska mamma hade samma hjärtfel som var ärftligt och denna information visade sig vara väldigt viktig med tanke på vårdandet av sjukdomen.

”(...)man blir ju ganska ställd. O de va ju jätte viktigt för läkarna att veta. De e ju egentligen ganska hemskt att man int vet såna viktiga saker.” (Informant A)

A påpekar även att hennes son och systerdotter är i samma ålder och kunde ha träffats och blivit förälskade utan att veta om att de är släkt. Hon understryker att även på grund av detta är det viktigt att ha information om sina rötter.

B berättar att då hon kom i tonåren började hon fundera på genetik, hälsofrågor och eventuella ärftliga sjukdomar. Som vuxen fick hon problem med sköldkörteln, vilket senare visade sig vara en släktsjukdom.

”De va allti lika jobbit då man int visste (...) o int kunde svara på läkares frågor. Efter att ja fick kontakt med min bio mamma bad ja henne skicka en lista på alla ärftliga sjukdomar o den listan va lång. Sånt e ju viktigt o veta, ja har själv också barn nu.” (Informant B)

C tror även att brukareexperter på kurser riktade till adoptivföräldrar vore bra. På kurserna skulle föräldrarna dessutom själva få referensstöd och skapa nya kontakter.

Överlag ser alla informanter att det är viktigt att utnyttja adopterades kunskap och erfarenheter i utvecklande av stödtjänster. A påpekar att adopterade kan bidra med den konkreta kunskapen hur det verkligen är att vara adopterad. C vill understryka även vikten av de professionellas kunskap.

”På kurserna sku föräldrarna ju sen träffas o ha me barnen så de kommer i kontakt med andra adopterade i en tidig ålder (...) naturligt liksom. De e nog bra (...)de e int så allmät att folk berättar att dom e adopterade så man får ju int kontakt så lätt.” (Informant C)

Det skulle även vara en bra idé att ordna varierande typ av verksamhet för adopterade och adoptivfamiljer. Som exempel nämner C läger, motionskurser samt lek- och spelkvällar. Via denna verksamhet skulle kamratstödet komma in på ett naturligt sätt, både för adopterade och adoptivföräldrar.

Överlag anser alla informanter att det behöver informeras mer om de stödformer som finns. Den verksamhet som finns idag upplever C att är väldigt osynlig. Hon säger att hon inte hade någon aning om att det fanns dokument gällande henne adoption hos socialen med information gällande hennes adoption och bakgrund. B hävdar att man kan bli väldigt ensam med sökandet av information och stöd, det borde vara bättre organiserat.

Alla informanter tror att adoptionsmyndigheter kunde behöva mer kunskap gällande adopterades svårigheter och stödbehov. C tänker att inte ens professionella inom adoptionsväsendet alltid förstår stödbehovet. Hon hoppas att myndigheterna är öppna för ny kunskap, villiga att utveckla service och verkligen lyssna.

A föreslår att adopterade och erfarna adoptivfamiljer skulle skolas som stödpersoner och stödfamiljer och genom sin kunskap och erfarenhet kunna stöda och handleda nyblivna adoptivföräldrar samt adopterade. B tror också adoptivfamiljer skulle definitivt kunna dra nytta av att träffa andra adoptivfamiljer och få referensstöd. Även C och B tycker att det låter som en bra idé.

”De sku vara en jätte bra idé, att ha stöd av nån som gått igenom samma saker, både för adoptivföräldrar och adopterade.” (Informant C)

Även om A anser att adopterade och adoptivfamiljer bör ha tillgång till stöd och adopterade kan ha vissa behov och risker att utveckla svårigheter i sitt liv vill hon påminna om att adopterade inte bör grupperas och pekats ut allt för mycket.

”(...)man ska int särskilja heller fö mycke (...) adoptivfamiljer e familjer som alla andra fast föräldrarna int fött barnen. Man ska int påpeka att dom e annorlunda för mycke tycker jag.” (Informant A)

10 Avslutande diskussion

I denna studie har jag velat utreda nationellt adopterades upplevelser och erfarenheter av stöd, både på ett personligt – och allmänt plan. För att förstå de adopterades behov av stöd och problematiken bakom detta berättar de adopterade även om sin bakgrund, sin adoptionshistoria och hur de upplever adoptionen. Jag har även varit intresserad att höra hur adopterade ser på de stödformer som finns idag och om ser ett behov att utveckla dessa tjänster. Fokuset har legat på de adopterades röster, deras kunskap och erfarenhet av att vara adopterade.

Alla adopterade har en individuell och unik historia, erfarenheter, känslor och åsikter vilket framkommer även i denna studie. Trots detta kan man konstatera att dessa informanter hade mycket gemensamt och upplevt likande känslor och funderingar gällande sin adoption och temat överlag. Det framkom några små olikheter i informanternas åsikter men generellt sätt fanns det mer likheter och olikheter i resultaten och överlag kan de konstateras vara samstämda.

Alla informanter ansåg att adopterade kan ha en ökad risk att utveckla svårigheter under sin livstid på grund av adoptionen, vilket även tidigare forskning har visat. (Lahti 1991, Valanne 1954, Varilo 1993, Sinkkonen & Kalland 2001, 201-207) Informanterna kopplade detta till anknytningsprocessen, saknad av socialt stöd, genetisk bakgrund samt hur familjen förhåller sig till adoptionen, barnets bakgrund och kan diskutera ämnet. Alla ansåg att undanhållande av information är skadligt för den adopterade. Även den adopterades egna bearbetning av adoptionsbakgrunden

och öppen kommunikation ansågs vara viktig. Dessa resultat stöder Bowlbys anknytningsteori som förklarar hur tidiga människorelationer påverkar individens utveckling genom livet och den tidiga separationen från modern kan vara skadlig för barnets utveckling. Han beskrev hur dessa tidiga erfarenheter och upplevelser i en persons liv har en ansenlig innebörd och därmed en inverkan på hur individen klarar sig i livet. Störningar i anknytningsprocessen kan leda till motoriska, kognitiva - och inlärningssvårigheter, svårigheter med språkutvecklingen samt människorelationen (Sinkkonen & Kalland, 2001, 7-8), vilket även informanterna hävdade.

Det var intressant att konstatera hur de två informanter som skiljts åt från sin biologiska moder genast efter födseln upplevt svårigheter med relationer, att bli övergiven och lämnad ensam. De konstaterade att de haft svårigheter med avsked och separationer medan informant A som spenderat två år med sin biologiska moder innan adoptionen inte haft dessa svårigheter. Detta kunde stärka Bowlbys teori om anknytningens betydelse och sen tidiga separationens konsekvenser.

Det var även intressant att konstatera hur två av dessa tre informanter hade sökt sig till yrken där de vårdade och tog hand om andra människor, speciellt barn. Informanterna kunde se en koppling mellan adoptionsbakgrunden och val av yrke. Alla informanter var även väldigt djurkära och hade husdjur som var väldigt viktiga för dem. En av informanterna kopplade ihop detta med husdjurets ovillkorliga kärlek som kan vara betydelsefull då man är adopterad.

Alla informanter konstaterade att adoptionen påverkat och format dem som person. På ett generellt plan ansåg informanterna att alla adopterade präglas av sin adoption till en viss mängd, en del mindre och en del mer, vilket även framkommit i tidigare forskningar. (Partanen, 2014, 83) Informanterna ansåg att alla adopterade funderar på adoptionen och ens biologiska bakgrund i något skede av livet och tankarna och känslorna ofta är väldigt lika, även om man haft en god uppväxt en fin familj. Informanterna tog upp känslan av rotlöshet, att vara oönskad och övergiven, inte veta vem man är och var man kommer ifrån. Även känslor gällande lojalitet, tacksamhetskänsla och sårande av biologiska föräldrar i samband med ställande av frågor gällande ens bakgrund och sökande av biologiska familjen togs upp. Det vore viktigt för både adopterade och adoptivfamiljer att förstå att liknande känslor och tankar är normala och acceptabla och att vara medvetna om detta. Informanterna påpekade dock att man inte bör generalisera adopterade och deras behov och att behoven och upplevelserna kan vara väldigt unika och varierande. Majoriteten av informanterna ansåg dock att adoptionen gett dem mycket och utvecklat dem som människor.

Barnets rättighet till kunskap om sin adoption ansågs väldigt viktig, även om informanterna påpekade att ämnet bör diskuteras enligt barnets åldersnivå. Även adoptivföräldrarnas attityd gällande den adopterades biologiska bakgrund och adoptionen ansågs som en viktig och påverkande faktor. Den adopterade bör känna till sin adoption från början, ansåg alla informanter. Böcker, lek och sagor nämndes som goda verktyg för adoptivföräldrar för berättande om adoptionen och diskuterade temat med barnet. Det ansågs viktigt att återkomma till temat med jämna mellanrum och inte lämna barnet med ensam med sina funderingar, vilket även Kiuru (2006, s. 92-93) konstaterade i sin studie. En av informanterna föreslog att föräldrarna skulle få en bok som verktyg av adoptionsmyndigheterna var de skulle beskriva barnets historia.

Två av informanterna hade haft kunskap gällande sin adoption sedan de var små medan en av informanterna fått kunskapen väldigt överraskande först som vuxen. I informant C:s familj hade adoptionen diskuterats rätt öppet och varit en naturlig del av familjen, vilket syntes i att hon inte funderat och fantiserat gällande sin adoption under sin uppväxt speciellt mycket. Under informant B:s uppväxt hade inte adoptionen diskuterats trots att det inte var någon hemlighet. Den icke existerande kommunikationen och öppenheten samt adoptivmoderns motstridiga känslor gällande

adoptionen lämnade B ensam med sina funderingar, känslor och tankar. Man kan även funderas huruvida detta hade en koppling till B:s svårigheter att diskutera sin adoption som yngre. Hon skulle ha sakna mer diskussion, förståelse och öppenhet av sin närkrets.

A växte upp utan kunskap om sin adoption som kom senare som en enorm chock för henne och har präglat hennes liv och än idag saknar hon några bitar i sitt pussel. I A:s fall kan man konstatera att adoptionsväsendet fungerade på ett väldigt annorlunda sätt då hennes adoption genomfördes och kan ha haft en inverkan på hur ämnet var tabubelagt och inte talades om för A.

Likasom tidigare forskning (Sinkkonen & Pasanen & Pärssinen-Hentula 2009, 110) underströk alla informanter starkt öppenheten, adoptivföräldrarnas kunskap att diskutera ämnet med barnet längs med uppväxten och acceptera barnets bakgrund. Adoptionen bör vara något som naturligt kan diskuteras och minskar därmed risken att temat blir ett tabu och ”något mystiskt”. Det konstaterades att öppenheten även kan bli en stärkande faktor mellan barnet och adoptivfamiljen. Tidigare forskning gällande ämnet har visat att adoptivföräldrarnas förhållningssätt till adoptionen samt hur och när barnet talas om sin adoption är avgörande faktorer, vilket även informanterna betonade starkt. (Lahti 1991, 10) Alla informanter ansåg även att adoptivföräldrar behöver kunskap och handledning för att kunna stöda sitt barn på bästa möjliga sätt och förebygga eventuella svårigheter och illamående hos den adopterade.

Någon form av uppföljning av adoptioner ansågs viktig, men informanterna påpekade att stödet bör vara en resurs för föräldrarna, inte ett hot. Majoriteten av informanterna ansåg att stödet bör vara en naturlig del av familjen och påbörjas redan innan barnet placeras i familjen och att det bör kollas att barnet känner till sin adoption och familjen har de verktyg de behöver. Adoptivföräldrar bör erbjudas aktivt kurser, utbildning, handledning och stöd. Det är viktigt att familjerna vet vart de skall vända sig vid behov. Informanterna förstod dock att adoptivföräldrar kan uppleva stödet som ett hot och känna sig obekväma. Detta är något som bör utvecklas.

Två av tre informanter ansåg att adoption diskuteras allt öppnare idag och öppenheten betonas allt starkare i adoptivfamiljer. Trots detta ansågs det att samhället, socialarbetare samt andra professionella som kommer via sitt arbete i kontakt med adopterade bör öka sin kunskap gällande ämnet.

Det konstaterades finnas ett behov av stöd hos nationellt adopterade och informanterna underströk att stödformerna bör erbjudas och informeras om mer aktivt, ingen av informanterna kände till vilka stödformer som finns idag. Även stödets kostnadsfrihet betonades starkt och att Finland kunde ta modell av bl.a. Sverige och Holland som kommit rätt långt i utveckling av sina stödtjänster. Likväl betonades statens och adoptionsmyndigheternas ansvar för ordnande av dessa stödformer. referensstödet har visat sig vara väldigt viktigt för många adopterade och i Finland fungerar verksamheten idag på frivillig basis, vilket minskar föreningarnas möjlighet att möta stödbehovet. I Sverige understöds liknande föreningar av staten, vilket ansågs som en god idé. Även Lund (2006, 21) beskriver hur den tredje sektorn har en väldigt central roll gällande referensstödet och att staten eller kommunerna kunde aktivt överväga möjligheten att understöda denna verksamhet.

Som det viktigaste stödet upplevdes familjens och andra närståendes stöd genom förståelse och diskussion, vilket stöder teorin om det sociala stödets betydelse. Som Kumpusalo hävdar (1988, 49–51) har socialt stöd en inverkan på utveckling av människans identitet, minskar risken av psykiska svårigheter, bekräftar känslor av att vara älskad och respekterad samt stöder individen med bland annat emotionella svårigheter och mobilisering av psykiska krafter. Forskning har kunnat konstatera

en stark korrelation mellan socialt stöd och individens anpassning till sin omgivning samt behov av stödtjänster.

Även referensstöd ansågs vara en viktig stödform som varit gynnande för informanterna. Informanterna ansåg även att referensstödet vore bra att introduceras redan då barnen är små och vore nyttig även för adoptivföräldrar C och B konstaterade att referensstödet fått dem att inse hur bra de haft det och hur långt de kommit i sina processer. För A har referensstödet hjälpt henne att våga börja prata om sin adoption, inte känna sig skamsen och komma loss från bitterhetskänslan att inte ha vetat om sin adoption. Att få dela tankar, erfarenheter och känslor med någon som förstår vad man pratar om ansågs vara värdefullt. Gemensamt för informanterna var att de nått en punkt då de känt att de bör göra ett val; acceptera sin bakgrund, vara medveten om dess inverkan och gå vidare eller bli och "älta" i sin situation, vilket även Lee (2001, 290-291) beskriver i sin forskning. Han påpekar hur fokuset ligger på individens reflektion kring sina svårigheter, skapa kontroll och öka känslan av självförståelse. Med hjälp av referensstöd kan individen få nya redskap för att nå en förändring genom en förnyad tankeprocess samt förändrat agerande. Även i detta fall kan konstateras att resultaten stöder teorin om referensstödet betydelse. Likasom Lämsä (2012, 28-29) antyder tillåter referensstöd individen att bland annat dela erfarenheter med andra som upplevt liknande känslor, svårigheter och livssituationer och kan i bästa fall fungera som en förebyggande metod. Mikkonen (2009, 34) hävdar att stödformen är viktig, betydelsefull och ger en känsla av samhörighet.

Två av tre informanter hade varit på post-adoption service och upplevt det nyttigt. Informanterna tog upp vikten av att få handledning och stöd vid behov då den adopterade inleder processen att söka information gällande sin biologiska familj. Det är i första hand adoptivföräldrarna som bör informera sina barn om de stödformer som finns samt den adopterades rättigheter.

Två av tre informanter såg att de nationellas stödbehov skiljer sig från de internationellt adopterades. Det konstaterades även att inhemskt adopterade är osynliga i samhället varav deras kunskap och behov lätt kan bli i skymundan.

Även om det klart kan konstateras finnas ett behov av stöd för adopterade önskade informanterna att betona att adopterade inte bör pekas ut som grupp eller särskiljas allt för mycket. Som en av informanterna konstaterade: "*Det är bara en del av en människas liv.*" (Informant A)

Den biologiska familjens betydelse och att känna till sin bakgrund kom starkt fram i denna studie. Detta har även kunna konstateras i tidigare forskningar. Alla informanter hade upplevt den uppfunna kontakten spännande, värdefull och som en positiv upplevelse. Pusselbiten som föll på plats genom denna process beskrevs av alla informanter. Att få höra vad som lett till beslutet om adoptionen samt omständigheterna kring den från den biologiska familjen upplevdes värdefullt och "helande". Den biologiska moderns egen bearbetning av adoptionen samt stöd för detta ansågs viktigt och även som en stödfaktor för den adopterade. Det var intressant att se hur alla informanter börjat med att leta upp sin biologiska moder, vilket kan diskuteras huruvida det kan kopplas ihop med anknytningsteorin. En påverkande faktor kan dock vara hur uppgifterna gällande fadern ofta kan vara svårare att få tag på. Två av tre informanter upplevde informationen gällande den biologiska fadern viktig. Det vore viktigt att beröra detta ämne med den biologiska modern under rådgivningsprocessen innan adoptionen med tanke på barnets bästa och dess rättigheter. Detta önskades att socialarbetare skulle beakta i sitt arbete.

Att kunna spegla sig i sin biologiska familj visade sig vara betydelsefullt för alla informanter. De lyfte även fram hur intressant det är att kunna likna två olika släkter på så olika sätt och funderade vad som har med genetiken och miljön att göra med.

En av informanterna ansåg även att någon form av kontakt mellan adoptiv- och biologiska familjen kunde vara nyttigt för barnet. Det konstaterades dock att det inte är möjligt i alla fall, men behöver inte vara direkt kontakt utan till exempel bilder eller brev. Även genetikens betydelse samt att ha kännedom om ärftliga sjukdomar angås extremt viktigt och informanterna önskade att detta skulle satsas på under rådgivningsprocessen för de biologiska föräldrarna.

Informanterna kom med fler bra utvecklingsförslag och betonade speciellt brukarexpertisen. Att skola adopterade och erfarna adoptivfamiljer till stödpersoner för adopterade och nyblivna adoptivfamiljer ansågs som en väldigt god idé. Informanterna betonade vikten av de adopterades konkreta kunskap och erfarenhet som kunde fungera som ett bra stöd och sänka tröskeln att söka stöd. Brukarexpertisen ansågs även vara en viktig resurs att utnyttja i utvecklandet av stödtjänsterna samt kurser för adoptivföräldrar. Detta är något även Rissanen et.al. (2013) påpekar hur brukarexpertis utnyttjar individen den kunskap hen fått genom sina personliga erfarenheter, upplevelser, tysta kunskap samt utnyttjande den service som är riktad till hen. Experten kan genom sin kunskap stöda andra och dela med sig vad som hjälpt hen i hans process och vilka faktorer och tjänster haft en inverkan.

Resultaten visar att adoptionsarbetet utvecklats med tiden och ämnet inte längre är lika tabubelagt som förr. Öppenhet understryks starkt inom adoption idag, men materialet visar att det klart finns utrymme för utveckling och ökande av kunskap gällande temat. Informationen gällande adopterades rättigheter och stödtjänster bör utvecklas och aktiveras, stödet för adoptivfamiljer ökas och reformeras samt överlag behövs en ökning av kunskap gällande adoption och de behov som finns. Här vore det viktigt att utnyttja adopterades kunskap och erfarenheter. Denna studie innehåller mycket värdefull information gällande adopterades syn på sitt stödbehov samt deras erfarenheter av de nuvarande stödformerna och vore ytterst gynnsamt att utnyttja i utvecklandet av de nuvarande stödtjänsterna och kunskapen kring adopterade och adoption överlag. Informationen är viktig för adoptionsmyndigheter, adoptivfamiljer samt andra personer som genom sin närhet eller arbete kommer i kontakt med adopterade.

En intressant fråga är även hos vem ansvaret för utvecklande av dessa tjänster samt ökande av kunskapen kring temat ligger. Hur skall stödet, handledningen och uppföljningen organiseras? Skall det handla om bas- eller integrerad vård?

I resultaten framkommer en betoning och önskan av ökad kunskap, utveckling, organisering, ökade resurser samt aktiverad informering av stödtjänster. Grunden gällande de stödtjänster som erbjuds idag kan konstateras vara bra, men kräver en del utvecklingsarbete. De nationellt adopterades röster och behov har börjat stiga fram allt starkare och de professionella har visat intresse för den kunskap och erfarenhet denna grupp innehar.

Jag upplever att forskningens frågeställning blev besvarad genom det insamlade materialet och analysen. Praktikforskning är en rätt snäv studie, vilket jag bör beakta i analyserande av resultaten. Denna studie representerar tre vuxna, finlandssvenska kvinnors syn på adoption samt deras erfarenheter och resultaten bör därmed inte generaliseras.

Tidigare i denna rapport har jag diskuterat min forskarroll i och med att jag själv arbetar som verksamhetsledare för en adoptionsförening och hade en del kunskap och ämnet och eventuella förhandsuppfattningar gällande forskningsresultaten. Jag var dock överraskad att se hur lätt det var att hålla mig i forskarrollen och förhålla mig neutralt och objektivt till det insamlade materialet. Jag anser inte att mina eventuella förhandsuppfattningar eller tidigare kunskap har påverkat forskningsresultaten.

Jag har även reflekterat över informanternas eventuella motiv bakom att ställa upp för denna studie och dess eventuella inverkan på resultaten. Har de ett budskap de vill föra fram eller vill de påverka den allmänna synen samhället har gällande adopterade och adoption? Jag fann dock alla informanter väldigt öppna, reflekterande och ärliga under intervjuerna och fann inga bakomliggande motiv. Jag vill rikta ett Stort Tack till dessa informanter, er kunskap är guldvärd!

Denna forskningsprocess har varit extremt givande och lärorik. Studiens syfte har väckt intresse och blivit väl mottagen, vilket även fungerat som en motiverande faktor för mig. Jag önskar att studien kan vara till nytta för det arbete som utförs inom adoptionsväsendet samt andra som berörs av ämnet.

Litteraturförteckning

Adoptionslagen, 22/2012.

Cobb, Sidney (1976) Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38 (5).

Falk, Hanna, Kurki, Marjo, Rissanen, Päivi, Kankaanpää, Sini (2013) Kuntoutujasta toimijaksi – kokemus asiantuntijuudeksi Kuntoutujasta toimijaksi – kokemus asiantuntijuudeksi, Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Frydenberg, Erica (1997) *Adolescent coping: Theoretical and research perspectives*. London: Routledge.

Guide för adoptionsrådgivare (2013) Social- och hälsovårministeriet.

House, James (1981) *Work, stress and social support*. Reading Mass: Addison Wesley Publications.

Karlsson, Magnus (2006) *Självhjälpsgrupper – teori och praktik*. Studentlitteratur: Lund.

Kumpusalo, Esko (1988) *Omatoimisuus, sosiaalinen tuki ja terveys*, Helsinki: Lääkintöhallitus.

Kvale, Steinar & Brinkman, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund.

Lahti, Ilpo (1991) *Adoptiolapsi nuoruusiässä: 90 adoptiolapsen ja heidän perheensä psykiatrinen tutkimus*, Turku: Turun yliopisto.

Landerholm, Lotta (2003) *Adopterad. Lämnad. Vald och sen?* Stockholm: Alfabeta.

Lee, Judith (2001) *The empowerment approach to social work practice*. Columbia University press.

Lund, Pekka (2006) *Torjuttu toivottomuus*. PS-kustannus, Juva: WS Bookwell Oy.

Lämsä, Anna-Liisa (2012) *Miltä musta tuntuu? Masennus ja siitä toipuminen*. Juva: Bookwell Oy.

Mikkonen, Irja (2009) *Sairastuneen vertaistuki*. Akateeminen väitöskirja, Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian laitos. Kuopio: Kuopion Yliopiston Julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet.

Nylund, Marianne (1999) *Oma-apuryhmät välittäjänä arjessa*. Teoksessa: Hokkanen, Liisa, Kinnunen, Petri & Siisiäinen, Martti (toim.) *Haastava kolmas sektori: Pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta*. Gummerus: Helsinki.

Partanen, Päivi (2014) Avoimuus ja perhesiteet adoptoitujen elämässä, lisensiaattitutkimus, Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsinki, Helsingin yliopisto.

Pärssinen-Hentula, Irene (2014) Mikä alku- ja jälkipalvelu? Lapsen kanssa – olennaista etsimässä: artikelsamling, projektet Minun elämäni 2003 – 2006. Helsingfors: Rädda Barnen rf 2007. Forssa: Forssan kirjapaino.

Satka, Mirja, Karvinen-Niinikoski, Synnöve, Nylund, Marianne (2005). Mitä sosiaalityön käytäntötutkimus on? I Satka, Mirja, Karvinen-Niinikoski, Synnöve, Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna (2005) Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Saurama, Erja & Julkunen, Ilse (2009). Lähestymistapana käytäntötutkimus. I Mäntysaari, Mikko, Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (2009) Sosiaalityö ja teoria. Juva: PS-Kustannus.

Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (2001) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, Jari (2009) *Nuori etsijä*. Monimuotoisuutta adoption jälkeiseen tukeen: Artikkelikokoelma Adoptiolapsille eheämpi elämä -projekti 2006–2009, Kaarina Pasanen & Irene Pärssinen-Hentula, (edits.) Helsinki: Pelastakaa Lapset ry.

Timonen, Maria-Piritta (2006) Adoptio ja adoptiokäytännöt Suomessa, Pro gradu, Sosiaalipolitiikan- ja sosiaalipsykologian laitos, Kuopio: Kuopion yliopisto.

Toivonen, Eero (2009) Sosiaalinen tuki: vertaileva tutkimus suomalaisten ja yhdysvaltalaisien nuorten saaman sosiaalisen tuen määrästä ja merkityksestä. Pro gradu, Kasvatustieteiden tiedekunta, Tampere: Tampereen yliopisto.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Tollman, Marika (2006) Salainen äitiys: Lapsen adoptioon antaneiden naisten kokemuksia adoptiosta, Pro gradu, Psykologian laitos, Joensuu: Joensuun yliopisto.

Uggerhøj, Lars (2014) Learning from each other – Collaboration Processes in Practice Research. Nordic Social Work Research.

Varilo, Esko (1993) Ottolapsisijoitus arviointi- ja toimenpideprosessina. Psychiatria Fennican Monografisarja. 18. Loviisa: Psykiatrian tutkimussäätiö.

Österlund, Janne (2009) Kokemusasiantuntijuus sairauteen sopeutumisen tukena, Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Övermark, Anu (2013) Salatusta avoimeksi. Kotimainen adoptio historiallisessa kontekstissään. Pro gradu- tutkielma, sosiaalityö, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Elektroniska källor

Aikuiset adoptoidut ry

www.aikuisetadoptoidut.fi

Hämtad 14.12.2015

Adopterade Finland rf

www.adopterad.fi

Hämtad 14.12.2015

Adoption jälkipalvelu, Helsingin kaupunki

<http://www.hel.fi/www/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=4443>

Hämtad 14.12.2015

Adoption jälkipalvelu, Pelastakaa lapset ry

<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/adoptiot/kansainvalinen-adoptiopalvelu/adoption-jalkipalvelu/>

Hämtad 14.12.2015

Adoptioerheet ry, Suomalaisen adoption historia, (2004)

<http://www.adoptioerheet.fi/artikkeleita/Adoptioerheet-04-3-s14.pdf>

Hämtad 1.12.2015

Forskningsetiska delegationen (2009) Etiska principer för humanistisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning och förslag om ordnande av etikprövning. Helsingfors.

<http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/etiskaprinciper.pdf>.

Hämtad 9.11.2015

Interpedia, Adoption historiaa

http://www.interpedia.fi/adoptio/kansainvalinen_adoptio/adoption_historiaa

Hämtad 1.10.2015

Rädda barnen rf, Historia,

<http://www.pelastakaalapset.fi/jarjesto/historia/>

Hämtad 1.10.2015

Bilaga 1 Informationsbrev

Till Dig,

jag studerar socialt arbete vid institutionen för socialvetenskaper på Helsingfors universitet. I magisterstudierna ingår praktikforskning som jag utför på Adoptioperheet ry. Här kommer jag att tillbringa ungefär två månader. Eftersom Du ingår målgruppen för praktikforskningen som studerar inhemskt adopterades stödbehov och upplevelser av de nuvarande stödformerna och jag skulle gärna vilja intervjua Dig och/eller på annat sätt ta del av din erfarenhetskunskap gällande temat. Just Din kunskap och Dina erfarenheter är viktiga! Ditt deltagande är frivilligt och du har rätt att avbryta din medverkan när du vill. Som undersökningsdeltagare garanteras du anonymitet så långt som möjligt, vilket innebär att uppgifter om dig ges största möjliga konfidentialitet. Uppgifter som kan härledas till din person kommer att avidentifieras. Ditt namn eller andra uppgifter som kan härledas till din person kommer inte att publiceras. Ifall du godkänner att intervjun bandas kommer materialet att förstöras när det inte längre behövs. Eftersom jag fortsätter min pro-gradu avhandling kring samma tema önskar jag att kunna använda materialet även i min avhandling.

Resultatet kommer att användas enbart för forskningsändamål, vilket innebär att det inte får användas för beslut eller åtgärder som direkt påverkar dig.

Med vänliga hälsningar

Minna Vihavainen
Studerande vid Helsingfors universitet

Bilaga 2 Samtyckesblankett

Intervjuernas material används till praktikforskningen samt min kommande pro-gradu avhandling.

Härmed samtycker jag att det jag delger får användas för forskningsändamål. Jag har informerats om forskningen och jag känner till att jag kan avbryta mitt deltagande när jag vill.

.....
Underskrift

.....
Namnförtydligande

.....
Datum